

**Vilniaus lopšelio – darželio
„PABIRUČIAI“**

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„Džiaukis vaikyste“

Vilnius 2017

PRITARTA

Vilniaus miesto savivaldybės
administracijos direktoriaus
2017 m. mėn. d.
Įsakymu Nr.

PATVIRTINTA

Vilniaus lopšelio – darželio „Pabiručiai“
direktoriaus
2017 m. mėn. d.
Įsakymu Nr.

Ikimokyklinio ugdymo programą atnaujino:

Silva Šaulienė – direktorės pavaduotoja ugdymui,
Valdona Rimašienė – auklėtoja – metodininkė,
Rita Rupšienė – auklėtoja – metodininkė,
Audronė Malachovskienė – auklėtoja.

Pasiūlymus programai teikė:

Stasė Gibavičienė – direktorė,
Inga Vaišienė – meninio ugdymo pedagogė,
Jelena Kropa – Dryžienė – logopedė.

TURINYS

1. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	5
1.1.Duomenys apie įstaigą.....	5
1.2.Įstaigos savitumas.....	5
1.3.Mokytojai ir kiti specialistai.....	6
1.4.Lopšelio – darželio pedagoginio proceso savitumas.....	6
2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	8
3. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	9
4. UGDYMO METODAI IR PRIEMONĖS.....	10
5. UGDYMO TURINYS.....	13
6. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS.....	47
7. NAUDOTA LITERATŪRA. ŠALTINIAI.....	50

VILNIAUS LOPŠELIO – DARŽELIO „PABIRUČIAI“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Duomenys apie įstaigą

Pavadinimas – Vilniaus lopšelis – darželis „Pabiručiai“

Teisinė forma – savivaldybės biudžetinė įstaiga

Tipas – lopšelis – darželis

Ugdymo forma - dieninė

Adresas – Vilnius, Brolių g. 18

Tel.fax. (85) 213 38 12; tel. (85) 216 60 75

Elektroninis paštas: rastine@pabiruciai.vilnius.lm.lt

Internetinė svetainė www.pabiruciai.vilnius.lm.lt

Lopšelis darželis įkurtas – 1968 06 01

1.2 Įstaigos savitumas

Įstaigoje yra 3 ankstyvojo amžiaus grupės, 6 ikimokyklinio ugdymo grupės ir 2 priešmokyklinio ugdymo grupės.

Ankstyvasis ugdymas vyksta trijose grupėse: „Peliukai“, „Viščiukai“, „Drugeliai“. Vaikų amžius nuo 1,5 iki 3 metų.

Ikimokyklinis ugdymas vyksta 8 grupėse: „Kodėlčiukai“, „Smalsiukai“, „Voveriukai“, „Pelėdžiukai“, „Boružiukai“, „Kiškučiai“, „Katinėliai“ ir „Žiogeliai“. Vaikų amžius nuo 3 iki 6 metų.

Priešmokyklinio ugdymo grupės ugdomąją veiklą vykdo pagal Priešmokyklinio ugdymo programą. Vaikų amžius nuo 6 iki 7 metų.

Lopšelio – darželio kultūrą, jo savitumą nusako visos bendruomenės vertybės, įsitikinimai, bendri siekiai, tradicijos ir religija. Pagrindiniai ugdymo uždaviniai – ugdyti doras, savarankiškas, sąmoningas, laisvai mąstančias asmenybes, gebančias kūrybiškai veikti. Sukurta saugi, jauki aplinka, leidžianti pasireikšti visiems vaikų gebėjimams. Vaikai lopšelyje – darželyje jaučiasi laukiami, saugūs, reikalingi ir mylimi. Kiekvienoje grupėje sudaryta estetiška, vaiko kūrybiškumą skatinanti aplinka, dirba kompetentingi ir kūrybingi pedagogai ir specialistai.

Atsižvelgiant į vaikų ir šeimos poreikius, sukauptą pedagogų patirtį, vaikų sveikatos saugojimas ir stiprinimas yra prioritetinga ugdomosios veiklos sritis. Sveikatingumo kryptimi įgyvendinti lopšelis – darželis turi ypatingas sąlygas, nes puikiai yra įrengta sporto salė su sportiniais įrengimais: kamuoliukų baseinu, krepšinio lentomis, treniruokliais.

Visi vaikai du kartus per savaitę turi galimybę dalyvauti kūno kultūros užsiėmimuose sporto salėje. Salėje vyksta krepšinio treniruotės, sportiniai žaidimai, įvairios varžybos. Lopšelio – darželio ugdytiniai noriai ir aktyviai dalyvauja įvairiose sveikatingumo projektuose, miesto institucijų organizuojamuose sporto renginiuose, kuriuose užima prizines vietas. Manome, kad tik aktyviai sportuodami, vaikai taps sveiki ir stiprūs.

Lopšelyje – darželyje vykdoma žalingų įpročių prevencija, skirta ugdyti asmenį, motyvuotą sveikai gyventi, nevartoti alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. kovo 16 d. įsakymas „Dėl alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programos patvirtinimo“). Vykdomas pilietinis ugdymas, kuriam šiandien skiriame ypatingą dėmesį.

Lopšelis – darželis turi puikią teritoriją, gražų geografinį reljefą, daug medžių, aikšteles su pavėsinėmis. Vaikams sudarytos sąlygos pasivaikščioti, pabėgioti, stebėti gamtą įvairiais metų laikais.

Lopšelis – darželis, siekdamas kuo efektyviau ir kokybiškiau ugdyti vaikus, patenkinti jų poreikius, bendradarbiauja su socialiniais partneriais. Dalindamiesi gerąja patirtimi vaikų ugdymo klausimais, organizuodami bendrus renginius, projektus su socialiniais partneriais tikimės, kad lopšelyje – darželyje vaikams bus gera ir jauku.

1.3 Mokytojai ir kiti specialistai

Įstaigoje dirba 47 darbuotojai, iš jų 22 pedagogai. Iš jų 9 turintys aukštąjį išsilavinimą, 13 turintys aukštesnįjį išsilavinimą, 2 metodininko kvalifikacinę kategoriją, 16 vyresniojo auklėtojo kvalifikacinę kategoriją ir 1 auklėtojos kvalifikacinę kategoriją, 1 logopedės kvalifikacinę kategoriją. Vadovai turi III – kvalifikacinę kategoriją. Dalis pedagogų yra ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijos „Sveikatos želmėnėliai“ nariai. Pedagogai nuolat kelia savo kvalifikaciją kursuose ir seminaruose.

Įstaigos darbuotojai dalijasi gerąja darbo patirtimi su miesto pedagogais, organizuodami atviras veiklas, šventes, pramogas. Glaudžiai bendradarbiauja su bendruomenės nariais, įtraukdami į įstaigos veiklą, vykdomus projektus.

Veikia Vaiko gerovės komisija, kurios paskirtis – organizuoti ir koordinuoti prevencinį darbą, švietimo pagalbos teikimą, saugios ir palankios vaiko ugdymui aplinkos kūrimą, švietimo programų pritaikymą vaikams, turintiems specialiųjų poreikių, atlieka vaiko specialiųjų ugdymo(-si) poreikių (išskyrus poreikius, atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pirminį įvertinimą ir kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas.

1.4 Lopšelio – darželio pedagoginio proceso savitumas

Demokratiniai pedagogų ir vaikų santykiai. Pedagogų ir vaikų santykiai grindžiami pasitikėjimu ir pagarba. Stengiamasi išvystyti, kas vaikui svarbu, įsiklausyti į jo žodžius, paskatinti išsakyti savo nuomonę, išgirsti ją. Vaikai turi galimybes daryti įtaką darželio kasdieniai veiklai, t.y. jie gali spręsti su jų gyvenimu įstaigoje susijusius klausimus, teikti siūlymus, pageidavimus, į kuriuos atsižvelgiama.

Prioritetas teikiamas pačių vaikų iniciatyvai. Vaikai ir suaugę kartu kuria bendro gyvenimo įstaigoje ir grupėje susitarimus, taisykles, kurios padeda ugdytis atsakomybę ir tarpusavio supratimą.

Vaikų kultūros pripažinimas. Laikomasi požiūrio, kad vaikiškumas yra vertybė, vaikams netaikomi suaugusiems būdingi elgesio standartai, kuriamos sąlygos vaikų saviraiškai ir vaikiškam elgesiui plėtotis.

Ugdymo individualizavimas. Siekiame pažinti kiekvieną vaiką, individualų jo raidos tempą. Suvokę svarbiausius jo poreikius ir galimybes, numatome individualius ugdymo(-si) būdus ir metodus. Skatiname vaiko savarankiškumą tose srityse, kur gebėjimai geriau susiformavę ir teikiame didesnę pagalbą mažiau išlavėjusių gebėjimų ugdymui. Specialiujų ugdymosi poreikių turintiems vaikams teikiama korekcinė pagalba. Individualias vaikų ugdymosi problemas padeda spręsti Vaiko gerovės komisija.

Ugdymo aplinka. Aplinka tenkina kiekvieno vaiko poreikius, ugdo jo gebėjimus, skatina kaupti naują patirtį, išbandyti įvairias veiklos formas ir pažinimo būdus. Siekiama, kad aplinka skatintų vaiką aktyviai veikti, tyrinėti, pažinti, pasitikėti savo gebėjimais. Vaikas pats yra aktyvus aplinkos kūrėjas.

Glaudus bendradarbiavimas su šeima. Nuolat siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais. Bendradarbiavimą grindžiame pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, įsiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus, pagarba šeimos vaidmeniui, ugdant vaiką. Tėvams svarbu, kad būtų sudarytos geros visapusiško ugdymo(-si) sąlygos, kad būtų tenkinami specialieji ir išskirtinių gebėjimų turinčių vaikų poreikiai, teikiama specialistų pagalba. Nuolat tariamės su tėvais dėl individualių vaiko ugdymosi poreikių ir išgalių, kylančių problemų sprendimo būdų, tinkamos vaikų priežiūros ir maitinimo, vaiko saugumo ir sveikatos užtikrinimo, vaiko mokėjimo bendrauti su bendraamžiais ir suaugusiais, savarankiškumo, pasirengimo mokyklai, veiksmingų ugdymo metodų taikymo.

Lankstus specialistų integravimas į ugdymo procesą. Įstaigoje dirbanti specialistų komanda – logopedas, psichologas, muzikos pedagogas – siekia darbą organizuoti taip, kad nepažeistų pedagoginio proceso vientisumo. Vyksta glaudus bendradarbiavimas su grupių pedagogais ir vaikų tėvais.

Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos respublikos įstatymu Nr. I – 983. Lopšelis – darželis organizuodamas ugdymą, stengiasi suteikti šeimai pagalbą auginant vaiką. Siekiame sudaryti sąlygas vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, laisvai reikšti savo nuomonę visais jį liečiančiais klausimais. Skiriame ypatingą dėmesį vaiko pažiūroms. Kaip teigiama šio dokumento 16 straipsnyje „Nė vienas vaikas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo <...> asmeninį gyvenimą“, lopšelyje – darželyje akcentuojame konfidencialumo svarbą bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Planuodamas ugdymo turinį, metodus, parinkdamas priemones, kurdamas ugdymo aplinką, organizuodamas ugdymo procesą, numatydamas pedagoginės sąveikos būdus, bendradarbiavimo su tėvais (globėjais), vietos bendruomene ir socialiniais partneriais formas, lopšelis - darželis vadovaujasi šiais principais:

Demokratiškumo principas – vaikas gerbiamas kaip asmenybė, skatinamas jo aktyvumas, suteikiama galimybė ir laisvė rinktis (veiklą, partnerius ir pan.), naudotis šiuolaikinėmis ugdymo(-si) galimybėmis įgyjant žinių ir įgūdžių.

Sveikatingumo principas – vaikas ugdomi nuostatą savarankiškai laikytis asmens higienos, aktyvios veiklos, poilsio ir maitinimosi ritmo, pratinasi saugoti savo ir kitų fizinę ir psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai jaustis ir elgtis artimiausioje aplinkoje.

Visuminio integralaus ugdymo principas – ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko visuminio pasaulio suvokimą ir mąstymo bei veiklos konkretumą. Ugdomojo proceso metu siekiama vertybinių nuostatų, jausmų, mąstymo ir veiksmų dermės, vaiko vidinio ir išorinio pasaulio vienovės, visų ugdymo sričių integralumo.

Diferencijavimo (individualizavimo) principas – ugdymo procesas organizuojamas atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnių ypatumus, vaiko ar vaikų grupės ugdymo(-si) poreikius, išsivystymo lygį, tėvų lūkesčius. Sudaromos ugdymo(-si) sąlygos vaikams, turintiems ypatingų poreikių (gabiems, turintiems specialiųjų poreikių, iš šeimų, priklausančių rizikos grupei). Esant dideliems specialiems poreikiams, ugdymas organizuojamas pagal individualią ugdymo programą.

Tęstinumo principas – glaudžiai bendradarbiaujant su šeima siekiame, kad vaikai sėkmingai pereitų nuo ugdymo(-si) šeimoje ir ankstyvojo amžiaus grupėje prie ugdymo(-si) ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus grupėse, atsižvelgiant į vaikų įgytą patirtį ir gebėjimus bei jo ugdymo(-si) perspektyvą.

Konfidencialumo principas – garantuoja, kad apie vaikų pasiekimus ir jų vertinimą informacija nebus viešinama. Apie vaiko ugdymą(-si) ir jo vystymąsi tėvams ir su vaiku dirbantiems specialistams informacija teikiama individualiai.

3. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Ikimokyklinio ugdymo programos tikslas

Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo ir mokėjimo mokytis pradmenis.

Ikimokyklinio ugdymo programos uždaviniai

Atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant ugdymąsi skatinančią saugią aplinką, pasiekti tikslingą ir spontanišką vaiko ugdymąsi, grindžiamą dialogiška sąveika. Kad vaikas:

- ❖ Plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save.
- ❖ Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgtų į savo ir kitų ketinimus, veiksmus, pasekmes.
- ❖ Mokytųsi pažinti ir veikti, žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.
- ❖ Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.

4. UGDYMO METODAI IR PRIEMONĖS

Ugdymo metodai parenkami taip, kad atitiktų vaikų amžių ir galimybes, individualius ugdymo(-si) poreikius. Planuojant ugdomąją veiklą, pedagogai ir specialistai kūrybingai naudojami mokykloje sukaupia metodine medžiaga ir įvairiomis priemonėmis.

Ugdymo metodai

- ❖ Pagrindinis ugdymo metodas – žaidimas. Žaidžiant ugdomi visi vaikų gebėjimai. Jis skatina vaikų pozityvias emocijas, padeda formuoti kalbiniamis įgūdžiams, natūraliai sukcentruoja dėmesį į ugdomąją veiklą.
- ❖ Vaizdinis metodas – demonstravimas, stebėjimas – nukreiptas į vaizdinių formavimą apie vaikus supančią aplinką, jos reiškinius.
- ❖ Praktinis metodas – vaikų darbai, praktinė veikla, tyrinėjimai, stebėjimai, eksperimentavimai.
- ❖ Žodinis metodas – pokalbis, pasakojimas, aptarimas, diskusija suteikia galimybę perduoti ir gauti informaciją, natūraliai bendrauti.
- ❖ Kūrybinis metodas – sudarantis sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas.
- ❖ Pažintinės – edukacinės ekskursijos, išvykos – padeda pažinti ir suprasti supančią aplinką.
- ❖ Sportinės veiklos metodai - estafetės, varžybos, komandiniai žaidimai, fiziniai pratimai.
- ❖ IKT taikymas – vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas multimedijos pagalba, kompiuteriniai žaidimai.

Organizuojant ugdymo procesą taikomi aktyvūs netradiciniai ugdymo(-si) metodai – viktorinos, konkursai su įvairiausiom pertraukėlėmis; situacinis – spontaniškasis ugdymo metodas – ugdymui panaudojamos netikėtai susidariusios situacijos ir kt.

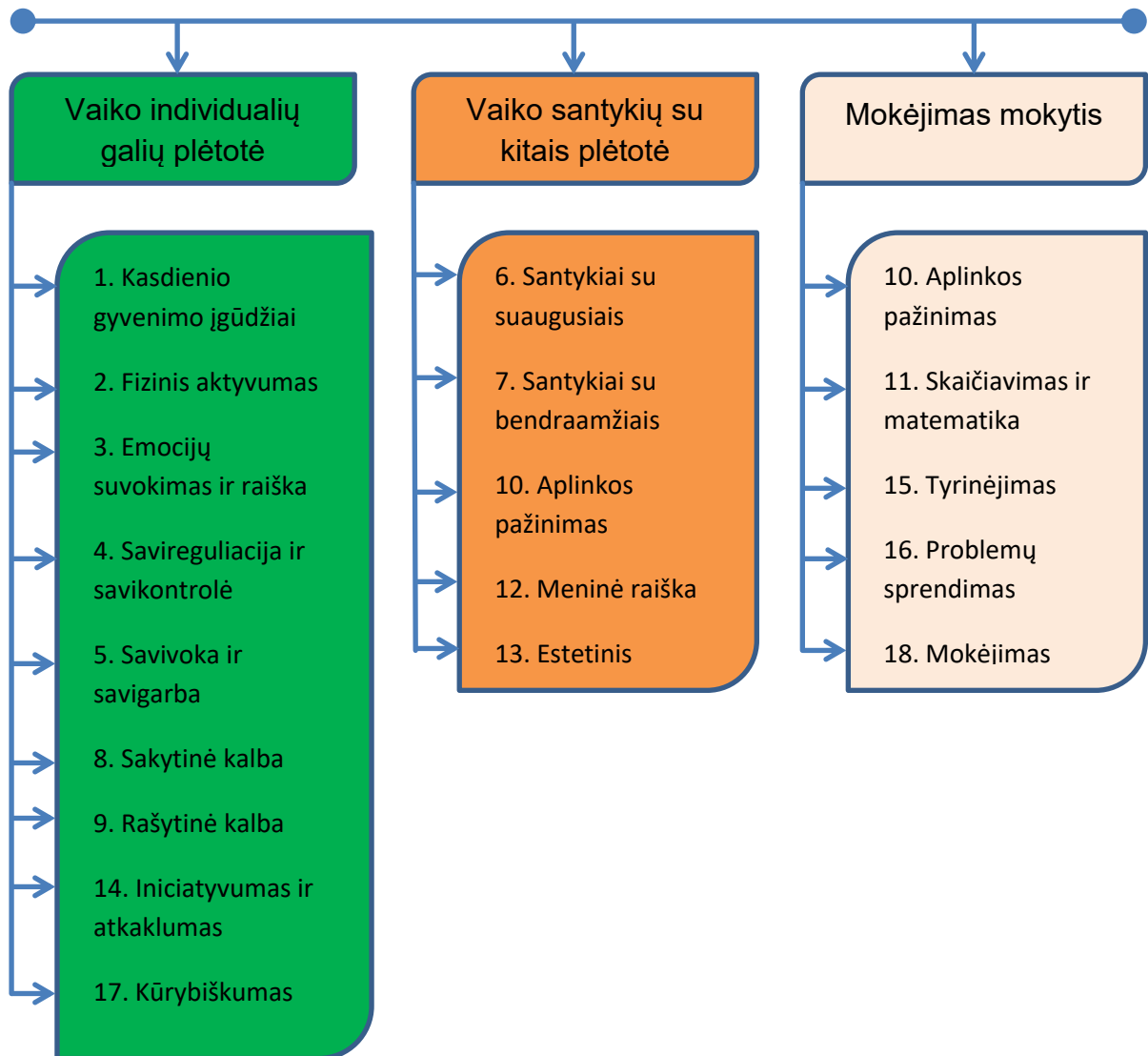
Siekiamybė, kad mokymosi priemonės:

- ❖ tenkintų vaiko poreikį žaisti, bendrauti, judėti;
- ❖ skatintų norą puoselėti ir saugoti savo ir kitų sveikatą;
- ❖ skatintų vaiko savarankiškumą, saviraišką, kūrybingumą, meninių gebėjimų ugdymą(-si).

Priemonių grupės

- ❖ Aplinkos kūrimas – pedagogai kartu su vaikais ir jų tėvais, bendruomene kuria jaukią, patogią, vaikų amžių ir poreikius atitinkančią bei įvairiapusį ugdymą skatinančią aplinką. Siekiama, kad aplinka skatintų vaiko poreikį judėti, veikti, pažinti, kurtų jaukumą, būtų funkcionali.
- ❖ Mokymo priemonės (daiktai, žaislai, knygos, įvairios medžiagos ir kt.) – pedagogai siekia, kad mokymo priemonės atitiktų vaikų amžių, individualius esamus gebėjimus, žadintų norą pažinti, lavintų loginį mąstymą, aktyvų kūrybingumą, norą žaisti drauge.
- ❖ Pažintinės – edukacinės išvykos, renginiai, akcijos, popietės, tradicinės šventės – vaikų veikla, papildanti ugdymo turinį.

Vaikų pasiekimų jungimas į grupes pagal ugdymosi rezultatų kryptis

1 pav. Vaikų pasiekimų jungimas į grupes pagal ugdymosi rezultatų kryptis

5. UGDYMO TURINYS

KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI			
Vertybines nuostatos: Noriai ugdomosi sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.			
Esminis gebėjimas : Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.			
PASIEKIMAS			
1 - 3 žingsnelis	3 - 4 žingsnelis	4 - 5 žingsnelis	5 - 6 žingsnelis
<p>Bando savarankiškai valgyti, gerti iš vaikiško puodelio.</p> <p>Savarankiškai bando eiti į tualetą, pasako, kad nori ten.</p> <p>Bando plautis rankas. Raginamas, padedant suaugusiam, deda žaislus ir priemones į vietą.</p> <p>Gali nusirengti prieš miegą, tvarkingai susidėti drabužius.</p> <p>Bando apsirengti, mauna kojines, aunasi batus.</p> <p>Padedant suaugusiam, prausia veidą, plaunasi rankas, šluosto rankšluosčiu.</p> <p>Labai nori padėti ruošos darbuose.</p> <p>Stiprėja noras viską išmėginti ir daryti pačiam.</p>	<p>Gali pats ar padedant suaugusiam nusirengti, apsirengti.</p> <p>Savarankiškai plaunasi rankas, šluostosi rankšluosčiu.</p> <p>Valgo savarankiškai, teisingai laiko stalo įrankius.</p> <p>Savarankiškai naudojami tualetu, susitvarko juo pasinaudojęs.</p> <p>Priminus kosėdamas ar čiaudėdamas užsidengia ranka.</p> <p>Pasako, kad negalima imti pavojingų daiktų.</p> <p>Žino iš kurio čiaupo bėga šaltas, o iš kurio karštas vanduo.</p>	<p>Savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus.</p> <p>Pasako, kad negalima ragauti nežinomų vaisių, uogų, žiedų, grybų.</p> <p>Priminus suaugusiam tvarkosi žaislus ir savo darbo vietą.</p> <p>Gali nuvalyti savo stalo vietą pavalgęs.</p> <p>Bando varstyti batų raištelius.</p>	<p>Paaishkina, kodėl reikia praustis, valyti dantis.</p> <p>Domisi sveika mityba.</p> <p>Savarankiškai gali serviruoti stalą, teisingai sudėti stalo įrankius.</p> <p>Laikosi kasdieninių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą.</p> <p>Patariant suaugusiam ar savarankiškai nusprendžia, kokius drabužius ar avalynę pasirinkti pagal orą.</p> <p>Geba suprasti pavojus slypinčius savo ir svetimoje aplinkoje.</p> <p>Geba kreiptis pagalbos (kai pažeidžiamos jo teisės).</p>
Vaikų veiksena			
<p>Valgo sriubą, košę šaukštu, geria iš vaikams pritaikyto puoduko.</p> <p>Norėdamas į tualetą, atsineša puoduką, pasako savais ženkais.</p> <p>Rengdamasis bando kišti koją, ranką, deda ant galvos kepurę.</p> <p>Rodo nešvarias rankas, tikėdamas, kad suaugusysis nuplaus.</p> <p>Deda žaislus į vietą.</p>	<p>Valgo šaukštu, šaukšteliu, šakute.</p> <p>Pavalgęs padėkoja.</p> <p>Padedant suaugusiam serviruoti stalą.</p> <p>Pasako, kokius patiekalus mėgsta.</p> <p>Priminus ar savarankiškai nueina į tualetą.</p> <p>Susitėpęs prausiasi, plaunasi rankas.</p> <p>Priminus, šukuojasi plaukus.</p> <p>Dėlioja žaislus į tam</p>	<p>Valgo gana tvarkingai, nedideliais gabaliukais.</p> <p>Čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną.</p> <p>Saugiai elgiasi grupėje, lauko aikštelėje,</p>	<p>Taisyklingai sėdi prie stalo.</p> <p>Geba naudotis peiliu ir šakute.</p> <p>Jaučia, kada sušilo arba sušalo ir savarankiškai pasirenka aprangą.</p>

	skirtas vietas. Pats neragauja jokių vaistų, neima degtukų. Pastebi, kad yra netvarkingas.		
--	--	--	--

UGDYMO GAIRĖS	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Bandyti valgyti savarankiškai. Nešioti lėles, sodinti prie stalo, mokyti laikyti šaukštelį, puodelį ir pan. Žaisti žaidimą „Pamaitink šuniuką“, imituojančius rengimosi veiksmus žaidimus. Kartoti daineles, eilėraštkus apie kairę ir dešinę koją, palaidinės priekį, išvirkščią pusę ir pan. Valyti dulkes kartu su auklėtoja. Sudarius galimybes, vaikai geba ir suprasti, ir pasirūpinti savo poreikiais. Kurti žaidybines situacijas, skatinančias vaiką panaudoti savo mokėjimus ir įgūdžius.</p>	<p>Žaisti žaidimus: „Svečiuose, „Kavinėje“. Rengti, prausti, šukuoti lėles. Naudoti vaizdines priemones apie saugų elgesį. Žiūrėti mokomuosius filmus. Dalyvauti diskusijose: „Noriu sveikai valgyti“, „Aš užaugsiu sveikas“. Kurti knygeles apie sveiką gyvenseną. Eksperimentuoti su vandeniu. Dalyvauti projekte „Ar sveikas- kas saldu?“. Dalyvauti projekte „Bakteriukas ir Ėduoniukas“. Vykti į ekskursijas: gaisrinė, policija, poliklinika ir t.t. Pratintis susilaikyti nuo pavojingų žaidimų. Diskutuoti: „Į kokius žmones ar tarnybas gali kreiptis į bėdą pakliuvęs vaikas.“ Rekomenduoti tėvams aprengti vaikus patogiais ir lengvai aprenjamiems drabužiais. Kviesti vaikus į talką dengiant stalą gimtadieniui, šventei.</p>

FIZINIS AKTYVUMAS

Vertybines nuostatos: Noriai džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

Esminis gebėjimas: Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.

PASIEKIMAS

1 - 3 žingsnelis	3 - 4 žingsnelis	4 - 5 žingsnelis	5 - 6 žingsnelis
<p>Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal. Tvirčiau stovi ant kojų, eisena šiek tiek netvirta. Mėgsta laiptuoti laiptais, baldais. Gali spirti kamuolį, pagauti kamuolį abiem rankom. Pristatomu žingsniu nulipa laiptais žemyn. Bando pašokti, bet dar nemoka atsispirti nuo žemės. Gali minkyti, maigyti, suploti, ištempti, susukti lipdymo medžiagą. Gali pats pasiimti, pasiekti.</p>	<p>Pastovi ant vienos kojos. Išlaiko pusiausvyrą eidamas paaikštinimu. Gali šokinėti ant vienos ar abiem kojom. Įkerpa popieriaus kraštą. Sėdėdamas ar stovėdamas atlieka įvairius judesius rankomis ir kojomis.</p>	<p>Lipa laiptais pakaitiniu pristatomu žingsniu. Juda įvairia kryptimi, greitėdamas ir lėtėdamas. Gali kirpti juosteles. Varsto raišteliu, veria karoliukus. Dalyvauja ryto rato mankštoje.</p>	<p>Šliauždamas pralenda pro įvairias kliūtis. Gali šokinėti siekiant pakabinto daikto, atsispiriant nuo žemės abiem kojom. Geba bėgti keisdamas tempą, greitį, kryptį. Turi išlaikyti pusiausvyrą eidamas įvairiais paaikštinimais. Žaidžia komandinius žaidimus. Atlieka smulkiosios motorikos judesius.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Vaikšto pasiėmęs žaislą, eidamas sustoja, keičia ėjimo kryptį. Užlipa ant kelių pakopų laipteliais, užlipa ir nulipa nuo kėdės. Uždeda kelias kaladėles viena ant kitos, varto knygelę po vieną puslapį. Atsuka, užsuka dangteliu.</p>	<p>Stovi ant vienos kojos, po to pakeičia kitą. Vaikšto, bėgioja aplink daiktą. Įmeta smulkius daiktus į dėžę. Ridena, meta kamuolį į taikinį. Žaisdamas juda įvairiais būdais. Veria ant virvelės smulkius daiktus.</p>	<p>Vaikas eina mažais žingsneliais. Pieštuku, teptuku piešia nesudėtingas geometrines figūras. Iš plastilino lipdo įvairius daiktus.</p>	<p>Juda greta kito vaiko poroje, ratu. Meta kamuolį į žemę viena ranka, kita pagauna. Kerpa įvairias formas.</p>
---	--	--	--

UGDYMO GAIRĖS

Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Kasdieninėje mankštelėje kartoti jau mokamus judesius ir mokytis vis naujų judesių.</p> <p>Laisvai lakstyti po kiemą, salę, sustoti išgirdus signalą.</p> <p>Ridenti kamuolį į priekį ir bandyti pagauti.</p> <p>Perlpti, pralįsti, peršokti kliūtis.</p> <p>Žaisti įvairaus dydžio kamuoliais.</p> <p>Vaikščioti basomis per žolę.</p> <p>Dėlioti dėliones, statyti kaladėlių namus.</p> <p>Dėlioti kaštonus, akmenėlius, pilstyti vandenį.</p> <p>Grojant muzikai šokti, kurti įvairius judesius, naudojant skareles, šalikus ir pan.</p>	<p>Laisvai judėti aikštelėje, braidžioti tarp lapų, mėtyti juos.</p> <p>Pratintis greitai sustoti bėgant ar einant vorele.</p> <p>Bėgti ant pirštų galų, keturiomis, šuoliuoja, šokinėti (imituoti gyvūnų judėjimą)</p> <p>Žaisti įvairius žaidimus su kamuoliu.</p> <p>Karpyti įvairius paveikslėlius iš žurnalų, laikraščių, nupieštus elementus.</p> <p>Žaisti komandinius žaidimus (kvadratas).</p> <p>Žaisti įvairius judrius žaidimus.</p> <p>Dalyvauti sporto šventėse, pramogose.</p> <p>Dalyvauti akcijoje: “Išvalykime pasaulį”, Naujininkų bendruomenės šventėje.</p>

EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA

Vertybinės nuostatos: domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

Esminis gebėjimas: Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiu ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda)

PASIEKIMAS

1 - 3 žingsnelis	3 - 4 žingsnelis	4 - 5 žingsnelis	5 - 6 žingsnelis
<p>Rodo jausmus mimikas. Žino, kas suaugusiam sukelia teigiamas emocijas. Parodo užuojautą kitam, kartu džiaugiasi. Didžiuojasi savo gebėjimais. Parodo emocinę būseną: linksmas, piktas, liūdnas.</p>	<p>Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius. Atpažįsta kitų emocijas pagal elgesį. Pradedą valdyti savo emocijas. Atkreipia dėmesį į savo ir kitų jausmus, suvokia juos.</p>	<p>Pastebi draugo emocinę būseną, paguodžia, paglosto. Išreiškia jausmus mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Pradedą suprasti, kad jo emocijos gali skirtis nuo kitų.</p>	<p>Vartoja emocijų raiškos žodžius. Žaisdami išvardina svarbiausius jausmus, prisimena, kokioje situacijoje jautėsi panašiai. Žiūrėdami paveikslėlius, įvardija, kaip jaučiasi žmonės juose. Pradedą kalbėti apie jausmus su kitais, paaiškina, kodėl „taip“ jaučiasi. Nusako, kad žmonės gali išgyventi pyktį, džiaugsmą, liūdesį, gėdą ir pan.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Džiaugsmą išreiškia ir ramiai šypsodamasis, ir kvatodamas balsu. Ilgesnį laiką būna linksmas arba ramus, lengviau įžvelgiamos pasikeitusių nuotaikų priežastys- pavargo, kitas vaikas atėmė žaislą. Paklaustas „kuris verkia?“, „kuris juokiasi?“ parodo paveikslėlį pirštuku. Atpažįsta jausmą ir gali pareikšti: „Aš piktas“.</p>	<p>Kai kitas vaikas atima žaislą, verkia ir laukia auklėtojos pagalbos. Pasako, kad šventėje buvo linksmas, kad supyko kai draugas su juo nežaidė. Pasako draugo nuotaiką.</p>	<p>Pastebi draugų jausmus, bando įvardinti. Pasako, kad jam linksmas, o draugui nelinksmas.</p>	<p>Supykus, kreipiasi pagalbos į auklėtoją. Tėvams pasakoja, kas įvyko dieną. Draugiškai kviečia žaisti kartu. Auklėtojai pasako, jei draugui reikia pagalbos. Žino keletą išeičių, ką galima daryti kai kas nors erzina.</p>
--	--	---	---

UGDYMO GAIRĖS

Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Rodyti užuojautą draugui, paguodžia.</p> <p>Veidrodyje stebėti save, kad matytų „koks piktas“, „linksmas“, „liūdnas“.</p> <p>Vartyti knygas, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos.</p> <p>Žaisti su lėlėmis, įvardinant jų nuotaikas.</p> <p>Žaisti „vardo“ žaidimus- mokyti reaguoti į savo vardą, slėpynes- uždengti skraiste ir jų ieškoti, o nutraukiant skraistę- surandama.</p> <p>Džiaugtis dainuojamomis lopšines dainelėmis į jų tekstą įtraukiant vaiko vardą.</p>	<p>Žaisti nuotaikų kortelėmis.</p> <p>Diskutuoti: „Kas gerai ir kas blogai?“</p> <p>Žaisti žaidimus, kuriuose vaikai raginami išreikšti savo jausmus šokant, vaidinant, komentuoja tai.</p> <p>Pasitelkti animacinių filmų personažų kasdieninėmis situacijomis, padėti suprasti, kad įvairaus gyvenimo įvykiai sukelia įvairius jausmus.</p> <p>Dalyvauti akcijoje „Savaitė be patyčių“, „Padėk mažiems mūsų draugams“ ir pan.</p> <p>Suprasti (išmokti) emocijas, daryti paprastas emocijų knygas.</p> <p>Žaisti įvairius žaidimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> *kaip vaikui suprasti jausmus ir išmokti juos valdyti?; *kaip žaidžiant įsijausti į savo ir kitų išgyvenimus?; *kaip taikiai spręsti konfliktus? (Andrea Erkert „Žaidimai agresijai įveikti“)

SAVIVOKA IR SAVIGARBA

Vertybines nuostatos: Save vertina teigiamai.

Esminis gebėjimas: Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsi“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

PASIEKIMAS

1 - 3 žingsnelis	3 - 4 žingsnelis	4 - 5 žingsnelis	5 - 6 žingsnelis
<p>Suklūsta, jei pavadinamas kas nors ne tuo vardu. Ima labiau pasitikėti savimi ir domisi, kaip ką nors padaryti jam pačiam priimtiniu būdu. Jis nori įgyvendinti savo sumanymus ir nusivilia jei nepavyksta. Pradedą suvokti savo lytį, vadina save vardu. Džiaugiasi giriamas, reaguoją į pastabas. Pasitiki grupėje dirbančiais suaugusiais. Suvokia savąjį „aš“.</p>	<p>Paskatintas dalinasi savo žaislais. Auga pasitikėjimas savo jėgomis, o per tai ir aplinkiniu pasauliu. Save vertina teigiamai.</p>	<p>Siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. Pasakoja tėvams, ką veikia darželyje, laukia įvertinimo, jų nuomonės.</p>	<p>Įvardija savo norus, jausmus, savybes ir gebėjimus. Pasako savo tautybę. Pasakoja apie savo išvaizdą, jos pasikeitimus, pasako savo kūno dalis, kam jos reikalingos. Džiaugiasi darbais, kuriuos pavyko atlikti, pasako auklėtojai, tėvams. Komentuoja, koks elgesys geras, koks blogas, pateikia gero elgesio pavyzdžių. Apibūdina savo šeimos gyvenimo pokyčius ir emocinę reakciją į juos (džiaugėsi, liūdėjo ir pan.)</p>
Vaikų veiksenos			
<p>Parodo save neseniai darytose šeimos nuotraukose ir pasako savo vardą. Žiūrėdamas į savo atvaizdą veidrodyje pastebi dažus ant kaktos ir valo savo kaktą, o ne atvaizdą veidrodyje.</p>	<p>Pasako savo vardą, lytį. Atpažįsta savo rūbus. Prašo, kad suaugusysis stebėtų tai, ką jis daro, reikalauja, kad jo darbelis būtų matomas. Pasako auklėtojai, ką veikė per išeigines. Giriasi, kad turi daug draugų.</p>	<p>Bando nutylėti savo prasižengimus. Dažnai pasakoja, ką veikė namuose su tėvais, tėvams pasakoja, ką veikė darželyje.</p>	<p>Vaikas sako, kad yra blogas, nes auklėtoja ant jo supyko. Kitą dieną sako, kad –geras, nes auklėtoja jį pagyrė. Juokiasi pamatęs, kad supainiojo batus. Juokiasi ką nors ne taip pasakęs. Apibūdina savo išvaizdą, pastebi, kad skiriasi nuo kitų.</p>

UGDYMO GAIRĖS	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Nuolat kreiptis į vaiką vardu, įvardijant jo jausmus ir veiksmus.</p> <p>Skatinti dalintis žaislais.</p> <p>Vartyti knygeles įvardijant kūno dalis.</p> <p>Žaisti žaidimus įvardijant jo kūno dalis : „su rankelėm plojam...“, „su kojelėm trepsim...“, ir pan.</p> <p>Piešti „Mano namas“, „Čia aš“, „Čia mano šeima“ ir pan.</p>	<p>Kurti šeimos herbą.</p> <p>Žaisti „šeimos“ žaidimus, įvardijant vaidmenis.</p> <p>Su tėveliais dalyvauti vakaronėse.</p> <p>Kalbėtis su vaikais, kas blogai, o kas gerai.</p> <p>Įvertinti savo elgesį pagamintomis simbolinėmis kortelėmis.</p> <p>Žiūrint animacinius filmus, klausantis literatūrinius kūrinčius, nusakyti gerus ir blogus personažus, jų poelgius.</p> <p>Padaryti „rankos“ knygelę apie save.</p>

SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ

Vertybines nuostatos: Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Esminis gebėjimas: Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsijaudrinęs geba nusiraminti.

PASIEKIMAS

1 - 3 žingsnelis	3 - 4 žingsnelis	4 - 5 žingsnelis	5 - 6 žingsnelis
<p>Gali pabūti atskirai nuo tėvų. Noriai laikosi dienos režimo. Užsigavęs, nusiramina suaugusio kalbinamas ir raminamas. Bando ieškoti pats nusiramavimo būdų: paima čiuptuką, minkštą žaislą ar prašo suaugusio pagalbos.</p>	<p>Išbando savarankiškumą, supranta, kas jam leidžiama ir kas draudžiama. Sekdamas suaugusio ir kitų vaikų pavyzdžiu, laikosi tvarkos ir žaidimo taisyklių.</p>	<p>Primenant laikosi taisyklių. Priima dienos ritmo pasikeitimus. Gali sugalvoti kelis konflikto sprendimo būdus. Gebą nusiraminti.</p>	<p>Kartu su auklėtoja kuria grupės taisykles, susitarimus. Bando konfliktus spręsti taikiai. Sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai tiek, kiek sužadintas susidomėjimas.</p>

Vaikų veiksena

<p>Pargriuvęs bėga pas juo besirūpinantį suaugusį ir rodo, kur skauda. Raminamas nustoja verksti. Pakelia ranką suduoti kitam vaikui, bet išgirdęs auklėtojos „Ne“ ir pamatęs griežtą veido išraišką, susilaiko.</p>	<p>Pasirenka žaislus, susiranda žaidimo draugą ir žaidžia. Ramiai susitaiko su dienos režimu. Pasitraukia iš žaidimo, kai negauna norimo žaislo. Neskaudžiai užsigavęs bando sulaikyti ašaras. Bando tartis dėl norimo žaislo.</p>	<p>Priminus sutvarko žaislus, su kuriais žaidė. Pavargęs, nusiramina kalbėdamas su auklėtoja. Norėdamas kito žaislo, tariasi dėl mainų.</p>	<p>Nepasidalinus vaidmenimis, bando ieškoti išeities. Paprąšytas, tvarko kitų išmėtytus žaislus. Paaiškina, kodėl svarbu prašyti draugo žaislo. Džiaugsmingai ruošiasi šventei.</p>
--	--	---	---

UGDYMO GAIRĖS

Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Juoktis, džiaugtis vaiką kalbinant, dainuojant. Kartoti patikusius žaidimus, laikytis jų taisyklių. Stengtis elgtis taip, kaip elgiasi suaugęs vienoje ar kitoje situacijoje. Suteikti vaikui galimybę išreikšti savo emocijas. Parodyti vaikams, kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.</p>	<p>Stengtis kalbėtis, sakyti žodžius pasakant, ko jie nori, o ne naudoti fizinę jėgą. Naudotis pasiūlytais būdais, kaip spręsti kylančius konfliktus. Diskutuoti, ką reikia daryti, kai supyksti ir pan. Vaidmeniniuose žaidimuose vartoti mandagumo žodelius. Patys bandys spręsti konfliktus. Naudoti įvairią metodiką, pasiūlyti galimus kitus konflikto sprendimo kelius (atsiprašyti, įrodyti savo teisingumą, sugalvoti kompromisinį sprendimą) juos naudoti.</p>

SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS

Vertybinės nuostatos: Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Esminis gebėjimas: Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

PASIEKIMAS

1 - 3 žingsnelis	3 - 4 žingsnelis	4 - 5 žingsnelis	5 - 6 žingsnelis
<p>Sunkiai atsiskiria nuo tėvų. Vykdo suprantamus suaugusio prašymus. Fiziškai ir emociškai siekia suaugusio dėmesio. Noriai priima svečius grupėje, išlieka ramus.</p>	<p>Pasako, ko jis nori, ko jam reikia ir kas patinka. Lengvai atsiskiria nuo tėvų. Priima pedagogo pagalbą, vykdo individualius prašymus, pasitiki juo.</p>	<p>Bendravimas su suaugusiais teikia džiaugsmą. Priima suaugusio pasiūlytą veiklą. Stengiasi laikyti suaugusio nustatytos tvarkos. Mėgsta ką nors daryti su suaugusiu.</p>	<p>Pasako savo nuomonę. Tikrina suaugusio išsakytas leistinas elgesio ribas, atsiklausia, derisi, pasako, kaip pasielgė kitas, laukia komentarų. Paaškina, kada ir kokiais atvejais reikia kreiptis patarimo, pagalbos. Suaugusiam siekiant, vaikas laikosi pagrindinių elgesio taisyklių, įsisavina dorovines sąvokas.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Verkia ir sunerimsta, atskiriamas nuo tėvų, tačiau ramiamas glaudžiasi prie auklėtojos, susidomi kitais vaikais ir žaidimais. Vaikas rodo suaugusiam stiprius jausmus: apkabina arba nusisuka. Nori lipti laiptais, palpa ir stebi suaugusiojo veidą. Pamatęs pritarimą, lipa toliau, o griežtą- sustoja ir laukia. Bijo eiti iš grupės, bet vedamas už rankos, sutinka.</p>	<p>Dažniau išlieka ramus, kai artimieji atsisveikina ir išeina. Bėgiodamas kieme nutolsta nuo auklėtojo, apsižiūrinėja aplinką, kitus vaikus, bet auklėtojo iš akių neišleidžia. Siužetiniuose žaidimuose mėgdžioja mamos, auklėtojos ar kitų suaugusių veiksmus. Dažnai kartoja „Aš pats“. Smalsiai apžiūri į grupę atėjusius svečius.</p>	<p>Vaikas atsisveikina su tėvais ir pats bėga į grupę. Įsitraukia į auklėtojos pasiūlytą veiklą, tačiau ją plėtoja savitai. Vaikas paklauso auklėtojo ir užsideda kepurę ir apsiriša šaliką, kai lauke atšąla. Paprasto auklėtojo pabūti „ligoniu“ ir jį „gydo“. Laukia auklėtojo patvirtinimo dėl kitų netinkamo elgesio.</p>	<p>Atėjus svečiams į grupę, aprodo savo žaislus, darbelius. Atėję iš namų papasakoja savo rūpesčius ir džiaugsmus. Vaikai pasako, ką norėtų dabar veikti, ir paaškina, kodėl nenori atlikti kitos veiklos. Supranta apie negerus žmones, žino kur kreiptis pagalbos.</p>
---	---	--	--

UGDYMO GAIRĖS

Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Svečiuotis kitoje grupėje. Dalyvauti įvairiose pramogose, šventėse. Vartyti knygeles, aptaria paveikslėlius. Kalbėti su vaikais, išklausti juos.</p>	<p>Stebėti, dalyvauti projektuose, bendroje veikloje su suaugusiais. Pristatyti išpūdžius iš kelionių su tėveliais. Keliauti prie kaimynystėje esančių objektų: oro uostas, geležinkelio stotis, gaisrinė. Dalyvauti bendruomenės šventėse.</p>

SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS

Vertybinės nuostatos: Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Esminis gebėjimas: Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusio padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

PASIEKIMAS

1 - 3 žingsnelis	3 - 4 žingsnelis	4 - 5 žingsnelis	5 - 6 žingsnelis
<p>Pradedama sąmojingiau domėtis kitais vaikais, ieško su jais kontakto. Bando dalintis žaislais, gali supykęs atimti ir suduoti. Nori žaisti greta kitų, bet nebūtinai su jais. Gali kilti noras žaisti su kitais vaikais ir mėgdžioti jų veiksmus.</p>	<p>Žaidžia kartu su bendraamžiais, dalijasi žaislais. Bando megzti dialogą. Draugaudami ir žaisdami jie ginčijasi. Galvoja apie kitus, pastebi savo jausmus ir mintis, ir kaip juos panaudoti bendraujant.</p>	<p>Draugams siūlo žaidimų idėjas. Pasiūlo pagalbą draugui. Gali turėti kelis ar vieną draugą su kuriais dažniau žaidžia. Kartu žaisdami, jie kalbasi, mąsto, tiria aplinkinį pasaulį.</p>	<p>Sąmoningai domisi kitais vaikais, ką jie sako, siūlo, tinkamai reaguoja į kito vaiko elgesį. Bando tartis dėl bendrų žaidimų, skirsto vaidmenis. Formuojasi pastovūs santykiai. Formuojasi nuomonė apie tinkamą ar netinkamą draugo elgesį. Pradedama ieškoti kompromisų, susitaikymo būdų. Sugeba sutartinai veikti didelėje žaidėjų grupėje, paklusti žaidimo taisyklėms.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Atsistoja prieš kitą vaiką veidas į veidą, žiūri į akis, nusišypso. Ramiai žaidžia greta nepažįstamo vaiko. Vaikas stebi, ką daro kitas, pakartoja jo veiksmus.</p>	<p>Dažniau nei su kitais žaidžia su vienu vaiku. Vaikas supranta kito norą žaisti kartu. Žaislą duoda kitam, jei šis labai nori.</p>	<p>Vaikas palaukia savo eilės. Kasdien laukia savo draugės(o), kol ši(s) ateis į darželį. Pamatę žaidžiančius vaikus pasiprašo į žaidimą. Pats sugalvoja žaidimą ir pakviečia kitus. Stengiasi užjausti ir suprasti vieni kitus.</p>	<p>Vaikai nuolat grupėje žaidžia po du ar kelis. Į grupę atsineša vis kitą žaislą, kad galėtų su juo žaisti su kitais. Pasako, koks elgesys yra tinkamas o koks- ne. Pasako, kuris vaikas yra jo draugas.</p>
--	--	--	---

UGDYMO GAIRĖS

Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Žaisti su draugu įvairiais žaislais. Eiti į svečius pas kitos grupės vaikus. Bendrauti įvairioje veikloje (ryto rate ir pan.) Dalyvauti organizuotoje veikloje, kuri skatina vaikus bendrauti : rytiniai pasisveikinimai, atsisveikinimai, atsineštų žaislų aptarimas ir pan.</p>	<p>Užduoti draugams klausimus, pasiūlyti idėjų, įdomios veiklos, žaidimų, pakviesti kartu ką nors veikti. Klausytis skaitomų knygų draugystės, draugo susiradimo tema. A. Milano „Mikė Pūkuotukas“, A.Lindgren „Pepė Ilgakojinė“ Diskutuoti „Kaip susidraugauti“. Plėtoti supratimą apie draugystę ir draugus. Dalyvauti veikloje, kur mokysis bendradarbiavimo ir komandinio darbo. Dalyvauti prevenciniame projekte „Be patyčių“. Kartu su kitais vaikais aptarti, nagrinėti įvairias kasdieninio gyvenimo situacijas, elgesį. Mokytis susitvardyti, apriboti savo įgeidžius.</p>

SAKYTINĖ KALBA

Vertybines nuostatos: Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.

Esminis gebėjimas: Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.

PASIEKIMAS

1 - 3 žingsnelis	3 - 4 žingsnelis	4 - 5 žingsnelis	5 - 6 žingsnelis
<p style="text-align: center;">Kalbėjimas</p> <p>Pradeda formuoti kalbiniai gebėjimai. Pradeda suprasti daugumą vartojamų žodžių, bando juos susieti, pvz.: „aš einu“ Klausinėja „kodėl?, ”kas čia?“</p> <p>Gali bendrauti dviejų, trijų žodžių sakiniais. Žino ką reiškia „ant“, „po“.</p> <p>Skiria pozityvų ir negatyvų suaugusio kalbėjimo toną.</p> <p>Kartoja, suaugusiam padedant, girdėtus trumpus kūrinėlius.</p> <p style="text-align: center;">Klausymas</p> <p>Gali suprasti ir įvykdyti paprastus nurodymus. Supranta ir greitai mokosi paprastų, kasdieną vartojamų žodžių.</p>	<p style="text-align: center;">Kalbėjimas</p> <p>Domisi televizijos laidomis vaikams, kalbasi apie jas. Kalbėjimo gramatika tampa taisyklingesnė. Atpasakoja trumpus kūrinėlius.</p> <p>Kalba sparčiai tobulėja. Vienu ar keliais žodžiais atsako į paprastus klausimus.</p> <p style="text-align: center;">Klausymas</p> <p>Geba išklaudyti pasakojimą, atsakyti į paprastą klausimą. Supranta ir reaguoja, ką jam sako, aiškina suaugęs ar bendraamžis. Klausosi naujų žodžių ir bando juos suvokti.</p>	<p style="text-align: center;">Kalbėjimas</p> <p>Gali išvardinti kelis tai pačiai kategorijai priklausančius daiktus: augalai, transportas, drabužiai ir pan. Pasakoja, kaip reikia padaryti vieną ar kitą darbą.</p> <p>Kalba tampa vis sudėtingesnė, susikalba tiek su panašaus amžiaus vaikais, tiek su suaugusiais.</p> <p>Kalba ką žino, ką veikia, ko nori, ko tikisi.</p> <p style="text-align: center;">Klausymas</p> <p>Klausydamas skaitomo teksto, klausinėja. Sugeba išklaudyti ilgesnį pasakojimą ir atsakyti į paprastus klausimus. Supranta daugumą buitinių sąvokų, vykdo kasdienes užduotis.</p>	<p style="text-align: center;">Kalbėjimas</p> <p>Kuria siužetinius žaidimus, vysto dialogą. Natūraliai kalba apie tai ką žino, ką matė, girdėjo ir pan. Deklamuoja eilėraščius, seka pasakas, atpasakoja kūrinčius.</p> <p>Žodžiais apibūdina kitą žmogų, daiktą.</p> <p style="text-align: center;">Klausymas</p> <p>Išklauso kitų nuomonę. Domisi artimiausioje aplinkoje vartojamus, kitos kalbos žodžius. Supranta pokalbių turinį, įvykių eigą.</p>
Vaikų veiksenos			
<p style="text-align: center;">Kalbėjimas</p> <p>Kartoja suaugusiojo žodžius ir frazes. Varto ir domisi knygelėmis. Mėgdžioja dažnai girdimų garsų junginius ir žodžius. Klausinėja „Kas čia?“.</p> <p>Išgirdęs deklamuojamą eilėraštką stengiasi atkartoti.</p> <p style="text-align: center;">Klausymas</p> <p>Mimika, gestais, trumpais žodeliais atsako į suaugusiojo klausimą, prašymą. Kūno judesiais, garsais, trumpais žodeliais atliepia jam skaitomą tekstą.</p>	<p style="text-align: center;">Kalbėjimas</p> <p>Komentuoja matytus filmukus. Pasakoja apie save, savo šeimą, savo norus. Emocingai pasakoja savo įspūdžius, trūkstantus žodžius papildydamas gestais.</p> <p style="text-align: center;">Klausymas</p> <p>Mėgsta klausyti jau girdėtų, žinomų kūrinėlių, suklūsta išgirdęs jau girdėtą pasakojimą.</p>	<p style="text-align: center;">Kalbėjimas</p> <p>Vaikas pasakoja apie save, savo šeimą, įvykius. Išsako savo poreikius, aiškina savo santykius su draugais, suaugusiais. Pasakoja tai ką mato iliustracijose. Deklamuoja savo kūrybos eilėraštką.</p> <p style="text-align: center;">Klausymas</p> <p>Domisi aplinkinių pokalbiais. Išklauso draugą ir reaguoja į jo kalbą.</p>	<p style="text-align: center;">Kalbėjimas</p> <p>Mėgdžioja pasakos personažo balsą, rodo įvairias grimasas. Kuria naujus žodžius, žaidžia žodžiais, garsais. Komentuoja matomą paveikslą, kuria pasaką be galo. Kalbėdamas keičiasi pažintine informacija.</p> <p style="text-align: center;">Klausymas</p> <p>Klausinėja, ką reiškia nežinomi žodžiai.</p>

Teigiamai ar neigiamai reaguoja į prašymus, siūlymus.			Gali paaiškinti kai kurių žodžių reikšmes. Vartoja vaizdingus žodžius palyginimui. Suvokia klausimą, prašymą, instrukciją. Samprotauja apie girdėtą siužetą. Pasakoja išgalvotas istorijas.
---	--	--	---

UGDYMO GAIRĖS	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p style="text-align: center;">Kalbėjimas</p> <p>Bendrauti daugiau, klausytis skaitymo, dainuoti daineles. Pamėgdžioti garsus ir gestus. Kalbėti viena pakopa sudėtingesne kalba, nei kalba pats vaikas. Kalbėtis apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius. Tą patį dalyką nusako įvairesniais žodžiais. Klausytis kai suaugęs kalba apie tai, ką jis mato, ką tuo metu daro ir pan. Žaisti grupinius žaidimus, kurie skatina kalbėjimą. Klausytis kai suaugęs kalba su vaiku taisyklingai tariant garsus ir žodžius, kad susidarytų ryšys tarp daikto ir žodžio veiksmo, judesio ir žodžio. Stengtis, bandyti tarti, kartoti žodžius.</p> <p style="text-align: center;">Klausymas</p> <p>Bandyti taisyklingai įvardinti kūno dalis, aplinkoje esančius daiktus, žaislus. Klausytis deklamavimo, pasakojamų trumpų tekstų. Žaisti žaidimus, kurie skatina klausymo įgūdžius. Klausinėti.</p>	<p style="text-align: center;">Kalbėjimas</p> <p>Naudoti daug abstrakčių sąvokų: *erdvės (viršuje, viduryje, apačioje ir pan.); *laiko (vakar, šiandien, rytoj, šiomet, kitą kartą ir pan.) *sekos (pirmas, paskutinis iš kairės, iš dešinės, viršutinis ir kt.) Pasakoti, kaip jis kažką padarė, pastatė smėlio pilį, nupiešė piešinį ar pan. Įsitraukti į planavimo procesą, ryte kartu aptarti ką šiandien veiks ir pan. Skatinti vaiką pasakoti apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. Džiaugtis kiekvienu savo žodinės kūrybos bandymu. Kalbėti apie nuostabią knygą- žodyną. Darbas su žodynu- žaisti kas daugiau pasakys žodžių iš (pvz. A) raidės. Kurti albumą „Paveikslėlių pasakojimai“. (Kirpti smulkius paveikslėlius ir klijuoti ant lapo. Kurti pasakojimus naudojant tuos paveikslėlius)</p> <p style="text-align: center;">Klausymas</p> <p>Pratintis išgirsti pedagogų ar draugų pasiūlymus, pastabas. Sėkti, kurti pasakas, eilėraščius. Žaisti įvairius, garsų žodžiuose, žaidimus. Susipažinti su įvairių žanrų tekstais.</p>

RAŠYTINĖ KALBA

Vertybinės nuostatos: Domisi rašytiniais ženklais simboliais, skaitomu tekstu.

Esminis gebėjimas: Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.

PASIEKIMAS

1 - 3 žingsnelis	3 - 4 žingsnelis	4 - 5 žingsnelis	5 - 6 žingsnelis
<p style="text-align: center;">Rašymas</p> <p>Spontaniškai braukia popieriaus lape įvairias linijas įvairiomis rašymo priemonėmis. Pavadina matomus paveikslėlius. Stebi rašančią suaugusį. Geba sudėti paprastą dėlionę.</p> <p style="text-align: center;">Skaitymas</p> <p>Varto knygeles, klausinėja, bando įvardinti ką mato. Reaguoja į skaitomą tekstą rankų kojų judesiais, veido raiška, emocijomis.</p>	<p style="text-align: center;">Rašymas</p> <p>Kuria išgalvotus pasakojimus, piešinius, žodžiais. Spalvina paveikslėlius. Išbando aplinkoje esančias rašymo, vaizdavimo priemones.</p> <p style="text-align: center;">Skaitymas</p> <p>Prašo paskaityti vartomas knygeles. „Skaito“ knygelių paveikslėlius.</p>	<p style="text-align: center;">Rašymas</p> <p>Bando kopijuoti raides, savo vardą. Raidės, simboliai atrandami įvairiuose darbeliuose. Supranta spaudinių funkcijas: kalendorius, valgiaraštis, reklama ir pan.</p> <p style="text-align: center;">Skaitymas</p> <p>Domisi skaitymu, džiaugiasi radęs savo vardo pirmą raidę. Gamina knygeles, jas „skaito“. Raidėmis ir simboliais pradeda manipuliuoti įvairioje, kasdieninėje veikloje.</p>	<p style="text-align: center;">Rašymas</p> <p>Savo gamintose knygelėse, prie nupieštų objektų, parašo „mama“, „tėtė“. Žaidžia raidžių kortelėmis, dėlioja trumpus žodžius. Supranta rašymo tikslą. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Atpažįsta daugumą raidžių.</p> <p style="text-align: center;">Skaitymas</p> <p>Gali paskaityti trumpus užrašus, draugų vardus. Pasakoja apie girdėtas pasakas, literatūrinius kūrinius. Išvardija savo mėgstamiausias skaitytas knygas.</p>

Vaikų veiksenos

<p style="text-align: center;">Rašymas</p> <p>Spontaniškai brauko popieriaus lape.</p> <p style="text-align: center;">Skaitymas</p> <p>Varto knygelę pirštais, įsižiūri į paveikslėlį ir įvardina ką mato. Mėgsta, kad knygelė būtų skaitoma keletą kartų.</p>	<p style="text-align: center;">Rašymas</p> <p>Žaidžia su raidžių trafaretais. Atpažįsta savo vardą. Kopijuoja savo vardą arba pirmą raidę.</p> <p style="text-align: center;">Skaitymas</p> <p>Mėgsta vartyti įvairius žurnalus. Skiria grupėje esančius ženklus, simbolius. Varto knygas ir komentuoja, ką mato.</p>	<p style="text-align: center;">Rašymas</p> <p>Pradeda schematiškai vaizduoti daiktus bei juos žymėti įvairiais pakaitalais. Iliustruoja pasakas, kuria knygeles.</p> <p style="text-align: center;">Skaitymas</p> <p>Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams. Vartoja vaizdingus žodžius, palyginimus.</p>	<p style="text-align: center;">Rašymas</p> <p>Kuria reklamas. Kopijuoja aplinkos daiktų pavadinimus.</p> <p style="text-align: center;">Skaitymas</p> <p>Domisi parašytais žodžiais, pavaizduotais simboliais. Skaito gatvių pavadinimus.</p>
--	---	---	---

UGDYMO GAIRĖS

Ankstyvasis amžius	Ikmokyklinis amžius
<p style="text-align: center;">Rašymas</p> <p>Susidariusiose situacijose, vaikas stebės, kaip rašo. Naudotis papildyta rašytine aplinka. Spalvinti paveikslėlius. Bandyti „rašyti“. Pozityviai vertinti, vaikas „rašo“.</p> <p style="text-align: center;">Skaitymas</p> <p>Turtinti knygine aplinką grupėje, keisti ją, vaikas įvairiausiai būdais pažįsta knygeles, liečia, kramto, plėšo, žaidžia. Skaitymus kūrinius sieti su savo gyvenimu. Sodinti vaiką ant kelių ir kartu vartyti, klausinėti. Skaityti sekti žodžius pirštu, leisti vaikui versti lapus. Skaityti trumpus kūrinius, tačiau dažnai. Sudaryti galimybes pasirinkti vieną knygą iš daugelio, kartu vartyti.</p>	<p style="text-align: center;">Rašymas</p> <p>Aplinkoje, žurnaluose, vartant knygeles ieškoti savo vardo raidės. Kurti savo knygeles, sugalvoti pavadinimus. Daryti patirties knygas, kurios skatins vaikus atpasakoti kažką ypatingo, kas gal būt neseniai nutiko. Grupės aplinką nuolat turtinti rašytine informacija, skatinančią vaikų smalsumą. Rašyti grupėje, dėlioti raides, žodžius iš įvairios gamtinės medžiagos. Grupėje naudotis kuo įvairesnę raidinę aplinką. Pasigaminti savo abėcėlės knygą, nupiešti ar priklijuoti raides ir paveikslėlius. Iš laikraščių, žurnalų iškirpti raides ir sudėti pagal abėcėlės pavyzdį. Ieškoti radžių, parašytų įvairiu šriftu.</p> <p style="text-align: center;">Skaitymas</p> <p>Skaityti pasakas, literatūrinius kūrinius, kurių būtų turtingas žodynas, daug vaizdingų posakių. Klausinėti vaikų apie tai ką jie „perskaitė“. Atsakymus užrašyti ir jam paskaityti. Sukurti gerai žinomoms pasakoms kitokią pabaigą. Žaisti įvairius žodžių žaidimus: *ištraukti raides ir sugalvoti žodžius; *pradėti sakinį, tegu vaikai jį užbaigia. Imituoti skaitymą, ypač knygų, kuriose yra pasikartojimų.</p>

KŪRYBIŠKUMAS

Vertybinė nuostata: Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Esminis gebėjimas: Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.

PASIEKIMAS

1 – 3 žingsnelis	3 – 4 žingsnelis	4 – 5 žingsnelis	5 – 6 žingsnelis
<p>Pastebi naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus ir į juos gyvai ir smalsiai reaguoja.</p> <p>Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.</p> <p>Atranda naujus veiksmus (ridenti, nardinti irk t.) ir juos taiko tyrinėdamas.</p>	<p>Artimoje aplinkoje atranda vis naujus dalykus.</p> <p>Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.</p> <p>Įsivaizduoja daiktus, gyvūnus, augalus, apie kuriuos kalbama, skaitoma.</p>	<p>Įžvelgia naujas įprastų daiktų ir reiškinių savybes.</p> <p>Pasitelkia vaizduotę žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas.</p> <p>Sugalvoja skirtingų veikimo būdų ir įdomių idėjų.</p>	<p>Klausinėja, aiškindamasis naujus, nežinomus dalykus.</p> <p>Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas ir priemones. Sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas ir džiaugiasi savitu veiksmo procesu, bei rezultatu.</p> <p>Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų.</p> <p>Fantazuoja, įsivaizduoja, svarsto, diskutuoja, kelia probleminius klausimus.</p> <p>Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.</p> <p>Ieško atsakymų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, lengvai viską keičia, pritaiko, siekia savito rezultato.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Tyrinėja visus daiktus, žaislus patekusius į rankas, domisi kas jų viduje.</p> <p>Emocingai reaguoja į naują patirtį.</p> <p>Atsiranda vis įvairesni veiksmai su tuo pačiu daiktu.</p>	<p>Nuolat tyrinėja aplinką, veikia bandymų ir klaidų keliu.</p> <p>Gamtoje nori patirti tai ko nepatyrė.</p> <p>Savitai reaguoja į naują patirtį.</p> <p>Įdėmiai klausosi pasakojimų apie gyvūnus, pats apie juos pasakoja.</p> <p>Piešdami įvardija, ką nupiešė.</p> <p>Dėlioja lego, kaladėles,</p>	<p>Žaisdami persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtus personažus.</p> <p>Mėgsta improvizuoti, kurti naujas, netikėtas, originalias fantastines istorijas.</p> <p>Išgirdęs naują žodį, pamatęs naują daiktą ar kūrinį, apie jį klausinėja, aiškinasi jam rūpimus dalykus.</p> <p>Išbando įvairius</p>	<p>Aktyviai dalyvauja kuriant ir pristatant bendrą produktą.</p> <p>Nori išmokti dar daugiau, patinka diskutuoti, aptarti kilusias idėjas.</p> <p>Geba kelti klausimus, pastebėti trūkstamą informaciją.</p> <p>Atlieka įvairius eksperimentus.</p> <p>Bando nuspėti kasdienos įvykius pagal tai, ką</p>
---	---	---	--

	sukurdamas naujus objektus.	piešimo būdus. Geba kurti naujus žodžių, garsų, objektų spalvų, judesių, istorijų derinius.	pastebi. Patirčiai plėsti ir žinioms įgyti naudojasi knygomis, internetu, suaugusiųjų žiniomis.
--	-----------------------------	--	--

UGDYMO GAIRĖS	
Ankstyvasis amžius	Ikmokyklinis amžius
<p>Domėtis savo kūnu, atrasti ką nors naujo. Veido išraiška, judesiais, balsu reaguoti į 5 pojūčiais patiriamą realybę. Liečiant, apžiūrint, skanaujant, mėtant tyrinėti naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršių. Atrasti namų reikmenų, maisto produktų, gamtos dovanų naudojimo galimybes. Nuolat tyrinėti aplinką (ima, iškrausto), nori išbandyti tai, ko nepatyrė – taškytis balose, voliotis sniege.</p>	<p>Klausytis pasakojimų apie gyvūnus, augalus, daiktus, užduoti apie juos klausimus. Piešiant įsivaizduoti, ką nupiešė, žaidžiant vaizduoti, kad pila vandenį į puodelį. Kasdien naudojamus daiktus naudoti pagal kitą paskirtį. Derinti įvairias medžiagas, buitines daiktus, baldus ir sukurti naujus objektus. Žaisti ir persikūnyti į įvairius veikėjus, pasakoti apie save, prikurti nebūtų įvykių. Atlikti įvairius eksperimentus, maišyti spalvas. Suprasti, domėtis ir gebėti atsakyti į fantastinius, neįprastus klausimus. Domėtis ir klausinėti apie naują daiktą arba žodį. Kurti naujų žodžių, garsų, spalvų, judesių derinius. Savitai kurti mėgiamus vaidmenų žaidimus. Išmokti kuo daugiau ir patirčiai plėsti naudotis knygomis, internetu ir suaugusiųjų žiniomis. Kelti klausimus “Kas bus toliau?”, “Kas iš to išeis?” Bandyti nuspėti kasdienos įvykius pagal tai, ką pastebi. Keisti ir perkurti žinomas istorijas, pasakas.</p>

PROBLEMŲ SPRENDIMAS

Vertybinė nuostata: Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

Esminis gebėjimas: Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

PASIEKIMAS

1 – 3 žingsnelis	3 – 4 žingsnelis	4 – 5 žingsnelis	5 – 6 žingsnelis
<p>Pakartoja nepasisekusi veiksmą.</p> <p>Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis kitų pagalbos.</p> <p>Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus.</p> <p>Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus.</p> <p>Nepavykus įveikti kliūtis, meta veiklą arba laukia pagalbos.</p> <p>Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes.</p>	<p>Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema.</p> <p>Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus.</p> <p>Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus.</p> <p>Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių.</p> <p>Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Atpažįsta, su kokių sunkumu ar problema susidūrė.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p> <p>Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Bando sudėti korteles į joms skirtą dėžutę. Išima, deda ir taip kartoja keletą kartų ir nueina nebaigęs sudėti. Vaikas bando pastatyti aukštą bokštą iš kaladėlių.</p>	<p>Veiksmą bando kol pavyksta. Geba įvertinti veiklos sunkumą. Bando spręsti problemas. Iškilus problemai, kreipiasi į suaugusįjį.</p>	<p>Imasi kurti darbelį iš popieriaus, kurį reikia tiksliai lankstyti ir kirpti, bet nėra tikras ar jam pavyks. Susipykęs su draugu, vėliau bando išspręsti nesutarimą. Jei kas nepavyksta nenusimena, bando dar kartą.</p>	<p>Numatydamas pasekmes, į žaidimą nenori priimti vaiko, kuris dažnai sugriauna kitų statinius arba elgiasi ne pagal taisykles. Pasako, kaip jausis vaikas, jei kas nors suplėšys jo piešinį. Žino ir pasako kelis būdus, galima elgtis, kai niekas su tavim</p>
---	--	--	--

			nedraugauja. Stebi pavyzdžius, bando, prašo pagalbos.
--	--	--	---

UGDYMO GAIRĖS	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Žaisti su vienas į kitą įdedamais indeliais. Bandyti užlįsti, sprausiti į įvairius tarpus. Paėmęs užsukti buteliuką dėti jį į burną, mesti, glostyti, gniaužyti. Stebėti, kaip suaugęs atsuka ir užsuka kamštelį. Bandyti atsukti pačiam. Bandyti korteles sudėti į joms skirtą dėžutę. Išimti, įdėti, vėl išimti, įdėti. Bandyti pastatyti aukštą bokštą iš kaladėlių. Joms nugriuvus, bandyti dar kartą, sutvirtinti pagrindą, dėti kaladėles atsargiau. Mėtyti, gaudyti metamą kamuolį, spardyti jį.</p>	<p>Padėti vaikams įveikti sunkumus, tariantis kartu su vaiku, padedant jiems apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus. Skatinti vaikams imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Jei vaikas ir nepasitiki savimi. Bandyti išspręsti nesutarimus, siūlyti savo žaislą, kviesti žaisti, leisti pasirinkti vaidmenį. Drąsinti vaikus kartu ieškoti problemų sprendimo būdų. Kai vaikas susiduria su problema, paprašyti visų pagalvoti, ką galima daryti toje situacijoje. Padėti geriau suprasti pasiūlyto sprendimo pasekmes. Diskutuoti apie problemą: -Kas atsitiko? -Kaip tu jautiesi? -Kaip jaučiasi kiti? Kurti siužetines situacijas. Sužinoti ir pasakyti kelis būdus, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja. Diskutuoti: „Kodėl aš neturiu draugų?“ Išvardinti kelias savo grupei būdingas problemas. Jas iliustruoti ir aptarti. Siūlyti vaikams sudėtingos veiklos, drąsinti jos imtis, drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais. Skaityti kūrinių apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes.</p>

TYRINĖJIMAS

Vertybė nuostata: Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.

Esminis gebėjimas: Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.

PASIEKIMAS

1 – 3 žingsnelis	3 – 4 žingsnelis	4 – 5 žingsnelis	5 – 6 žingsnelis
<p>Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus.</p> <p>Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais).</p> <p>Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.</p> <p>Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų.</p> <p>Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.</p>	<p>Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko.</p> <p>Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.).</p> <p>Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti).</p> <p>Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis.</p>	<p>Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip augalai auga, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami.</p> <p>Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos).</p> <p>Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti.</p> <p>Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse.</p>	<p>Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti.</p> <p>Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones.</p> <p>Aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, kūrybiškai pristato savo darbus.</p> <p>Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų.</p> <p>Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.</p>
Vaikų veiksenos			
<p>Vaikas tyrinėja viską, kas yra aplinkui, jie ima, judina, liečia, stebi, klauso, bando sudėti ar išardyti, didžiuojasi, kai pavyksta. Kartoja tą patį žaidimą, vartytą knygutę žiūrėtą</p>	<p>Skaičiuoja, dėlioja tam tikra tvarka, bando padėti į vietą, savaip tvarkyti žaislus. Varto knygas, vaizduoja, kad skaito, kalba apie tai, ką mato. Žaidimui bando</p>	<p>Samprotauja apie daiktų naudojimą, bando paaiškinti jų savybes. Dalyvauja, stebi, kai atliekami bandymai. Pastebi ir pasako, kaip pasikeitė gamta,</p>	<p>Stebi ir komentuoja reiškinius vykstančius gamtoje ir aplinkoje. Atlieka nesudėtingus bandymus. Stebimo objekto pasikeitimus fiksuoja lentelėje.</p>

filmuką.	panaudoti įvairius daiktus. Grupuoja daiktus tam tikra tvarka.	samprotauja, kodėl taip vyksta.	Stebėdamas aplinką, atpažįsta akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, juos aptaria.
----------	---	---------------------------------	--

UGDYMO GAIRĖS	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Siekti paimti žaislus ir daiktus, juos liesti, apžiūrėti.</p> <p>Judėti, kartoti judesius, praktikuotis.</p> <p>Tyrinėti viską, kas yra aplinkui, imti, judinti, liesti, stebėti, klausyti, bandyti sudėti ar išardyti, didžiuotis, kai pavyksta, noriai bendrauti su artimais žmonėmis ir vaikais.</p> <p>Kartoti tą patį žaidimą, prašyti dar kartą paskaityti tą pačią knygutę, pažiūrėti filmuką ar paveikslėlį.</p> <p>Skaičiuoti, dėlioti tam tikra tvarka daiktus, bandyti padėti į vietą, savaip tvarkyti žaislus, padalinti ką nors kitiems po lygiai, pasidalinti per pusę.</p> <p>Bandyti išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje.</p> <p>Vartyti knygas, vaizduoti, kad skaito, kalbėti apie tai, ką mato paveikslėliuose.</p>	<p>Žaidimui bandyti panaudoti įvairius daiktus, išradingai juos panaudoti.</p> <p>Grupuoti daiktus tam tikra tvarka, gali padėti suaugusiems dirbti.</p> <p>Samprotauti apie daiktų naudojimą.</p> <p>Dalyvauti, stebėti, kai atliekami bandymai, patiems bandyti, pvz., sumaišyti medžiagas, išardyti daiktus.</p> <p>Pastebėti ir pasakyti, parodyti, kaip pasikeitė gamta ir samprotauti su kuo tai susiję, pvz., medžiai pagelto, nes buvo šalna.</p> <p>Stebėti ir komentuoti reiškinius, vykstančius gamtoje ir aplinkoje.</p> <p>Atlikti nesudėtingus bandymus (pvz., stebėti, kaip tirpsta ledas, dega žvakė, plaukia ar skęsta įvairūs daiktai, magnetas traukia metalinius daiktus).</p> <p>Stebimo objekto pasikeitimus fiksuoti lentelėje.</p> <p>Domėtis gamtos reiškiniais, prietaisų veikimu ir aktyviai klausinėti.</p> <p>Stebėti aplinką, atpažinti akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, juos aptarti.</p>

INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS

Vertybė nuostata: Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Esminis gebėjimas: Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

PASIEKIMAS

1 – 3 žingsnelis	3 – 4 žingsnelis	4 – 5 žingsnelis	5 – 6 žingsnelis
<p>Pats juda (šliaužia, ropoja, eina) jį sudominusiu žaislu, daiktų link.</p> <p>Trumpam sutelkia žvilgsnį, seka judantį daiktą akimis, klausosi, atlieka tikslingus judesius, veiksmus su daiktais.</p> <p>Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, čiauškdamas, duodamas žaislą kitam skatina su juo žaisti; išreikšdamas norus parodo “taip” arba “ne”.</p> <p>Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos.</p> <p>Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus.</p>	<p>Ekspresyviai reiškia savo norus, sako “ne”.</p> <p>Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ar su draugais.</p> <p>Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą.</p> <p>Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos.</p> <p>Veiksmams ir atskirais žodžiais reiškia norus. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūčių.</p> <p>Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus žaislus, žaidimus.</p>	<p>Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo ir padaršinimo.</p> <p>Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.</p> <p>Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos prie suaugusiojo pasiūlytos veiklos.</p> <p>Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai.</p> <p>Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.</p>	<p>Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas.</p> <p>Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.</p> <p>Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Atkakliai bando užsisiegti didelę sagą: bando kelis kartus kol pavyksta. Tada kelis kartus užsega ir vėl atsega. Stebi, kaip auklėtoja stato bokštelį ir ima pats kaladėlę, stato panašų bokštelį.</p>	<p>Ilgam susitelkia bandydamas užsisiegti sagas, dėlioti dėlionės, konstruoti. Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir buria kitus vaikus. Noriai dalyvauja suaugusiojo</p>	<p>Patys sugalvoja žaidimą ir ilgai plėtoja. Pasiūlius veiklą, patys pasirenka kokias priemones pasirinks. Jei nepavyksta atliekamas darbas, prašo pagalbos pas suaugusįjį.</p>	<p>Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus. Kreipiasi pagalbos į draugus.</p>
---	--	---	--

<p>Sudėlioja visas formeles į lizdus. Dėlioja dėlionę nekreipdamas dėmesio į triukšmą. Ilgai tyrinėja naują žaislą.</p>	<p>organizuojamoje veikloje. Randa išeitį susidūrus su kliūtimi.</p>		
---	--	--	--

UGDYMO GAIRĖS	
Ankstyvasis amžius	Ikmokyklinis amžius
<p>Turėti mėgstamus žaislus. Nueiti, nuropoti prie žybsinčių, skambančių žaislų. Žaisti žaidimą “Bėga bėga pelytė”. Daug kartų bandyti užsegti sagą. Pamėgdžioti matytą veiksmą (kirpėjos, gydytojos ir kt.). Žaisti su muzikiniu žaislu, išgirsta su mašinėle burzgiantį draugą. Stebėti, kaip šis žaidžia. Netrukus vėl pradėti spaudyti muzikinio žaislo mygtukus. Stebėti, kaip auklėtoja stato bokštelį, imti kaladėles, statyti panašų bokštelį. Pabūti greta, kai jis mokosi naujų veiksmų- tai stiprina jo atkaklumą, skatinti tęsti bandymus. Neskubėti padėti vaikui- paties atliktas veiksmas turi didesnę poveikį jo raidai. Žaisti, ką nors veikti vaiko akivaizdoje, kad galėtų stebėti atskirus veiksmus, procesą. Pamatęs vandenį, sušlapina teptuką ir atranda, kad teptukas slysta lengviau. Dėlioja formeles į jų lizdus.</p>	<p>Siūlyti vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai. Nuolat praturtinti grupę kuo nors nauju, pasiūlyti vaikams naujų žaidimų. Bandyti užsegti sagas, suvarstyti batų raištelius, dėlioti dėliones, konstruoti. Palaikyti vaikų veiklos sumanymus, padėti juos išplėtoti, įgyvendinti. Pasiūlyti vaikams veiklos dviese, grupelėje ar visa grupe. Rodyti iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir burti kitus vaikus. Noriai dalyvauti “Ryto rato” veikloje. Sugalvoti žaidimus ir ilgai jį plėtodami žaisti. Veiklą vaikams pasiūlyti tik kaip motyvuojančią idėją, kurią gali sukonkretinti ir savaip įgyvendinti. Žaisti ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus. Skatinti vaikus baigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas. Siūlyti vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų.</p>

SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS

Vertybinė nuostata: Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

Esminis gebėjimas: Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kurias apibūdinamas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

PASIEKIMAS

1 – 3 žingsnelis	3 – 4 žingsnelis	4 – 5 žingsnelis	5 – 6 žingsnelis
<p>Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra (nėra), dar, taip (ne).</p> <p>Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia jį paimti, tyrinėja. Atkreipia dėmesį į judančius daiktus.</p> <p>Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug.</p> <p>Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą.</p> <p>Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę.</p> <p>Tapatina daiktus pagal formą, dydį.</p> <p>Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius.</p>	<p>Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai.</p> <p>Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...).</p> <p>Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus.</p> <p>Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan.</p> <p>Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą.</p> <p>Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus.</p>	<p>Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“</p> <p>Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais. Skiria kelintinius skaitvardžius.</p> <p>Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus.</p> <p>Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią.</p> <p>Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.</p>	<p>Skaičiuoja bent iki 10. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau), po lygiai, pusiau.</p> <p>Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą.</p> <p>Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).</p> <p>Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais.</p> <p>Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius.</p> <p>Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Paklaustas, kiek turi metų, parodo pirštukais. Norėdamas pasakyti ar parodyti, kad ko nors yra daug, ištiesia rankytes į šonus. Daiktus bando dėti vieną į kitą, nepavykus,</p>	<p>Atsakydamas į klausimą „Kiek?“, vartoja žodžius „daug“, „vienas“, „nė vieno“.</p> <p>Žaisdamas vartoja sąvokas „pirmas“, „antras“.</p> <p>Paveikslėlyje randa visus</p>	<p>Suskaičiuoja, kurių daiktų yra daugiau kairėje, dešinėje. Paima tiek kortelių kiek paprašai. Suveria pakaitomis dviejų spalvų karoliukus. Nuspalvina trikampius</p>	<p>Lygina daiktų grupes, pasako, kur yra daugiau, kur- mažiau.</p> <p>Piešia smulkius ornamentus iš kairės į dešinę.</p> <p>Įvardina geometrines figūras.</p>
--	--	--	---

keičia daiktus ir vėl bando. Žaislus sudėlioja, surikiuoja į eilę. Bando pastatyti bokštą iš skirtingo dydžio kaladėlių.	vienos formos daiktus. Matuoja pagaliukus, nustato jų ilgius. Parodo, kur jo kūno priekis, nugara. Paprąšytas paeina tris žingsnius į priekį. Žino, kad naktį miega, dieną būna darželyje.	viena spalva, o keturkampius- kita. Samprotauja, kad tėtis aukštesnis už vaiką. „Rašo“ laišką iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Kalba būtuuju ir būsimoju laiku.	Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius. Piešia įvairius planus. Žino savaitės dienų seką. Apibūdina metų laikus pagal pokyčius gamtoje, atliekamus darbus.
--	--	--	--

UGDYMO GAIRĖS	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Įsitraukti į žaidimą „Slėpynės“. Žaislui pasislėpus, atidžiai stebėti vietą, kur žaislas ką tik buvo.</p> <p>Siekti netoliese padėtą žaislą; pirštais imti smulkius daiktus, išskėstom rankom – didelius daiktus; valgyti šaukštu; stebėti, kas atsitinka, kai ką nors sugriauna, išardo.</p> <p>Klausytis ir teatralizuoti žaidimus, daineles, skaičiuotes, pasakėles, eilėraštkus ar žaisti žaidimus, kuriuose kur nors skaičiuojama, kartojama.</p> <p>Sukurti aplinką, kurioje vaikas galėtų vartyti tas pačias knygeles kietais viršeliais, nevaržomai ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžių santykius, visaip eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai judėti.</p> <p>Žaislus, daiktus sudėlioti, surikiuoti į eilę (pvz., iš kėdučių sustatyti traukinuką). Nudažyti juostelę kaitaliojant dvi spalvas.</p> <p>Kaladėlių krūvelėje rasti tos pačios spalvos, formos ar dydžio detalę. Parodyti, kurie du iš 4–5 paveikslukų yra tokie patys. Dviejuose paveikslėliuose rasti 3–4 slypinčius skirtumus. Visaip bandyti surasti reikiamą dëlionės detalę.</p> <p>Bandyti pastatyti bokštą iš skirtingo dydžio kaladėlių: bokštui sugriuvus, daro bokšto pagrindą iš daugiau (didesnių) kaladėlių, viršuje esančias kaladėles dëlioja atsargiau.</p>	<p>Atsakydamas į klausimą „Kiek?“, vartoti žodžius „daug“, „vienas“, „nė vieno“. Rasti dvi korteles, kuriose pavaizduota po tiek pat daiktų. Žaisdami vartoti sąvokas „pirmas“, „antras“. Paveikslėlyje rasti visus vienos formos daiktus. Iš skritulio, kvadrato, trikampio formos popieriaus gabaliukų sukompnuoti įvairius daiktus (pvz., mašiną, namą ir pan.). Rasti reikiamą dëlionės detalę; iš kaladėlių, molio, smëlio ir pan. padaryti stebeto daikto modelį. Paklaustas apie kambario ilgį, išmatuoti jį žingsniais; išrikiuoti kamuolius nuo mažiausio iki didžiausio. Parodyti, kur jo kūno priekis, nugara. Paprašomas paeiti tris žingsnius į priekį. Žinoti, kad naktį jis miega, dieną būna darželyje. Pasakyti, kad žiema ateis po to, kai nuo medžių nukris lapai. Serviruoti stalą. Suverti pakaitomis dviejų spalvų karoliukus. Paeiliui dëlioti trikampius ir kvadratus. Žaidžiant daiktų lotą, rasti reikiamos spalvos kortelę. Nuspalvinti trikampius viena, o stačiakampius – kita spalva. Surikiuoti vaikus nuo mažiausio iki didžiausio. Rašyti laišką Kalėdų seneliui iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Pasakojant kalbėti būtuuju laiku, būsimoju laiku. Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simboliu. Rasti garsų, judesių, spalvų ir kt. sekoje pasikartojančius elementus. Atrinkti vienodas lego detales. Rasti daiktą, kuris dydžiu, forma arba spalva skiriasi nuo kitų. Keisti judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius. Žinoti savaitės trukmę, jos dienų seką; apibūdinti metų laikus.</p>

APLINKOS PAŽINIMAS

Vertybinė nuostata: Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

Esminis gebėjimas: Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

PASIEKIMAS

1 – 3 žingsnelis	3 – 4 žingsnelis	4 – 5 žingsnelis	5 – 6 žingsnelis
<p>Domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius veidus, daiktus.</p> <p>Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus.</p> <p>Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje.</p> <p>Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus.</p> <p>Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė).</p> <p>Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, daiktų, domisi jais.</p> <p>Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje.</p> <p>Pasako savo ir savo šeimos narių vardus.</p>	<p>Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.</p> <p>Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.).</p> <p>Pasako savo vardą ir pavardę.</p> <p>Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje.</p> <p>Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius.</p> <p>Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus.</p> <p>Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).</p>	<p>Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir laukinius gyvūnus.</p> <p>Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui.</p> <p>Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti.</p> <p>Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas.</p> <p>Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus.</p> <p>Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.</p> <p>Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą.</p>	<p>Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui.</p> <p>Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.</p> <p>Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą.</p> <p>Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką.</p> <p>Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Papasakoja apie tradicines šventes.</p> <p>Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai, atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Pamėgdžiodami suaugusiuosius bando šukuotis, valgyti su įrankiais, valytis dantis ir pan.</p> <p>Atkreipia dėmesį į nematytus daiktus, klausinėja kaip veikia, ar galima paimti.</p>	<p>Pasako, kai šilta ar šalta. Pasako vardą pavardę, vardija savo šeimos narius, parodo ir pasako kiek metų.</p> <p>Pastebi gyvūnus, jų išskirtinius bruožus, klausia vardo, ką valgo ir pan.</p> <p>Tyrinėja medžiagų savybes: sušlapina,</p>	<p>Tyrinėdami gamtoje stengiasi elgtis atsargiai. Domisi gyvūnų jaunikliais jų panašumu į tėvus, elgsena.</p> <p>Mėgsta išvykas į gamtą. Rodo susidomėjimą, aktyviai dalyvauja aptariant.</p> <p>Dalyvauja mažos grupelės veikloje,</p>	<p>Skirsto gyvūnus ir augalus pagal aiškiai matomus išorinius požymius.</p> <p>Moka nusakyti daikto pagaminimo seką. Klausinėja apie dangaus kūnus, ieško informacijos.</p> <p>Rūšiuoja atliekas, žino šiukšlių konteinerių</p>
---	--	---	---

	suglamžo ir pan. Žiūri filmus apie gamtą, gyvūnus, patys aiškina, ką mato, klausia.	dalijasi pareigomis, idėjomis, tariasi dėl jų įgyvendinimo.	spalvas. Moka parodyti žemėlapyje žinomus miestus. Žino tradicines šventes.
--	--	---	---

UGDYMO GAIRĖS	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Apžiūrėti naują aplinką, savo rankas, paduotus daiktus, trumpam atkreipti dėmesį į save veidrodyje. Liesti, ragauti, uostyti, kratyti, daužyti daiktus, žaislus.</p> <p>Bandyti pasiekti, paimti, paliesti, paragauti, pauostyti, pajudinti, sudėti vienas prie (ant) kito žaislus ar kitus daiktus.</p> <p>Pamėgdžiodami suaugusiuosius bandyti šukuotis, valgyti su įrankiais, valytis dantis, šluostyti stalą, pašerti naminių gyvūną, palaistyti augalą ir pan.</p> <p>Kalbėdami taisyklingai pavadinti kai kuriuos dažniau sutinkamus augalus ar gyvūnus, savo kūno dalis.</p> <p>Atkreipti dėmesį į nematytus daiktus, klausinėti, kaip vadinasi, kas tai yra, ar galima pasiimti ir pan.</p> <p>Pasakyti, kai šalta ar šilta.</p> <p>Padėti prižiūrėti naminius augalus ar gyvūnus, klausti, ką jie mėgsta, kodėl, kitaip rodo susidomėjimą</p> <p>Džiaugtis pamačius savo pažįstamą aplinką (darželį, namą, kuriame gyvena), orientuojasi darželyje.</p> <p>Vardinti šeimos narius, pasakyti savo vardą ir pavardę, parodyti ir pasakyti, kiek turi metų</p> <p>Pastebėti gyvūnus, jų išskirtinius bruožus (kailis, uodega, nagai, spalva ir pan.), klausti vardo, ką valgo ir pan.</p> <p>Bandyti paliesti augalo lapus, medžio žievę, pauostyti žiedą, paragauti.</p> <p>Stebėti, kas atsitiks judinant daiktus (pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant).</p> <p>Tyrinėti medžiagų savybes: sušlapina, plėšia, minko ir pan.</p>	<p>Žiūrėti filmus apie gamtą, gyvūnus, paveikslėlius knygoje, nuotraukas, patys aiškina, ką mato, klausia. Tyrinėdami gamtoje stengiasi elgtis atsargiai.</p> <p>Domėti gyvūnų jaunikliais, jų panašumu į tėvus, elgsena.</p> <p>Organizuoti išvykas į gamtą, muziejų, ūkį ar į tėvų darbovietes.</p> <p>Ne tik dalyvauti pokalbiuose apie orą, stebėti metų laikų kaitos požymius, bet klausiti apie mums neįprastus gamtos reiškinius, katastrofas, kurios vyksta pasaulyje.</p> <p>Dalyvauti mažos grupelės veikloje, dalintis žaislais, pareigomis, idėjomis, tartis dėl jų įgyvendinimo.</p> <p>Naudotis skaitmeninėmis priemonėmis, susirasti norimus žaidimus, muziką, nesudėtingą vaizdinę informaciją</p> <p>Kalbėti apie tai, kuo bus suaugę.</p> <p>Stebėdami fotografijas, aiškintis, kuo panašūs į savo artimuosius.</p> <p>Skirstyti gyvūnus ir augalus pagal aiškiai matomus išorinius požymius. Kalbėti apie tai, kur gyvena laukiniai ir naminiai gyvūnai.</p> <p>Mokėti nusakyti daikto pagaminimo seką (pvz., iš avių gaunama vilna, verpiami siūlai, mezgamos pirštinės).</p> <p>Klausinėti apie dangaus kūnus, ieškoti informacijos apie juos.</p> <p>Rūšiuoti atliekas, žinoti šiukšlių konteinerių spalvas, skirti, kokios atliekos į kurį metamos.</p> <p>Pasakoti, kur dirba tėveliai, apie giminę, šeimos šventes. Rasti žemėlapyje gimtąjį miestą, kur gyvena seneliai, pusseserė ar pusbrolis</p> <p>Parodyti žemėlapyje Lietuvą, Vilnių, savo miestą ar rajono centrą, pažinti Lietuvos vėliavą, herbą.</p> <p>Noriai išbandyti senovinius daiktus (pvz., lygina kočėlu, muša sviestą ir kt.). Mokėti palyginti ir įvardyti dabartinės buities technikos pranašumus</p> <p>Žinoti tradicines šventes, noriai joms ruošiasi.</p>

ESTETINIS SUVOKIMAS

Vertybinių nuostatų: Domisi, gėrisi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.

Esminis gebėjimas: Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.

PASIEKIMAS

1 – 3 žingsneliai	3 – 4 žingsneliai	4 – 5 žingsneliai	5 – 6 žingsneliai
<p>Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą (krykštauja, siekia paliesti rankomis), kai yra emociškai kalbinamas suaugusiojo, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius.</p> <p>Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelėlių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius.</p> <p>Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka. Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius.</p>	<p>Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.</p> <p>Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti.</p> <p>Skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką.</p> <p>Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėrašį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelėlių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius.</p> <p>Reaguoja į kitų nuomonę.</p>	<p>Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.</p> <p>Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais.</p> <p>Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė.</p> <p>Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo.</p> <p>Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.</p>	<p>Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba.</p> <p>Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu.</p> <p>Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu.</p> <p>Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilsius vaizdinius.</p> <p>Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Aktyviai reiškia emocijas klausydamas linksmos muzikos.</p> <p>Stebi šokantį vaiką, pedagogą, trumpais skiemenimis išreiškia savo susidomėjimą, ploja, jei patinka, suirzta, jei nuobodu. Stebi piešiantį suaugusįjį, pats mėgdžioja, džiaugiasi, jei pagiria.</p> <p>Kartais klausydamas</p>	<p>Stebėdamas šokį klausinėja, komentuoja, nupiešia labiausiai įsiminusį šokio personažą.</p> <p>Įžiūrėjęs savo piešinėlyje lėktuvą, ima bėgioti po grupę iškėlus piešinį.</p> <p>Džiaugiasi jau girdėtu muzikos kūriniu, bando kartu dainuoti.</p> <p>Noriai dainuoja, šoka</p>	<p>Patikusius kūrinius prašo kartoti daug kartų.</p> <p>Džiaugiasi piešimo procesu, apžiūrinėja draugų piešinius, pagiria juos.</p> <p>Trumpai grožisi gamta.</p> <p>Pasako savo nuomonę, kuris meno kūrinys patiko labiausiai.</p> <p>Estetinių meno kūrinių ir savo kūrybos vertinimą susieja su doriniais,</p>	<p>Emociškai išgyvena meno kūrinius.</p> <p>Vaidindama emociškai, išraiškiai pakartoja frazes ir intonacijas.</p> <p>Gana ilgai sutelkia dėmesį į jį sudominusį vaidinimą ar filmą.</p> <p>Gėrisi savo menine kūryba, pasako, kas pavyko o kas ne.</p> <p>Tinkamai vertina draugų elgesį, piktinasi</p>
--	--	---	---

<p>muzikos, šypsosi, mojuoja rankomis, kartais susiraukia, atsistoja ir vaikšto.</p>	<p>muzikos valandėlėje. Išreiškia norą gražiai dainuoti, šokti, vaidinti. Įsijautęs į piešimo procesą, emociškai komentuoja savo piešinį. Pajunta knygelėse vaizduojamų personažų emocinę būseną.</p>	<p>emociniais išgyvenimais. Veido išraiška, judesiais, žodžiais parodo, kas patinka ar nepatinka- meniniai sprendimai, turintys pačių ir kitų dailės kūrinėliuose.</p>	<p>netinkamu. Kritiškai vertina kitų netvarkingus ar tvarkingus darbus. Įžvelgia kai kuriuos raiškos priemonių ryšius su vaizduojamu objektu.</p>
--	---	--	---

UGDYMO GAIRĖS / NUMATOMOS VEIKLOS	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Klausytis muzikos, guguoti. Girdėti kalbą, dainavimą, muziką, judinti rankas, kojas, linguoti, įsikibęs į atramą, spyruokliuoti kojomis. Tepdamas pirštais dažus supranta, kad tai daryti smagu. Įdėmiai ir su džiaugsmu žiūrinėti spalvingų iliustracijų knygelę. Aktyviai reikšti emocijas klausydamas linksmos muzikos, dainos. Stebėti šokantį vaiką, pedagogą, profesionalų šokėją, sutelkti žvilgsnį, trumpais skiemenimis išreikšti savo susidomėjimą, ploti. Mėgdžioti veiksmus, garsus, džiaugtis laisvu, išraiškingu savo paties intonavimu, veikimu. Stebėti tapančių suaugusiųjų. Mėgdžioti tapymo veiksmus. Džiūgauti, krykštauti, matydamas spalvingas gėles pievoje, gėlyne, norėti jas pačiupinėti, nuskinti. Kartais klausydamiesi nuotaikingų vokalinių, instrumentinių muzikos kūrinų, mojuoti kojomis į muzikos taktą, kartais susiraukti, nuleisti galvą, atsistoti ir vaikščioti. Įžiūrėjęs savo piešinyje lėktuvą, ima bėgioti iškėlęs piešinį po grupę, burgzti kaip lėktuvas. Džiaugtis jau girdėtu instrumentinės muzikos įrašu, daina, bandyti kartu dainuoti. Linksmų vaidinimo epizodų metu juoktis, nori bėgioti. Grožėtis savo puošniais drabužiais. Jei šokis patiko, ploti, paklaustas paskirais žodžiais, atsakyti.</p>	<p>Dainuoti, šokti, žaisti. Klausinėti norint suprasti vaidinimą. Pajusti knygelėje vaizduojamų personažų emocijas būsenas. Pasakoti apie matytą šokį, judesį susieti su personažu. Pasakyti savo nuomonę apie išorės grožį, apie gražų ir negražų poelgį. Patikusius, sukėlusius daug emocijų kūrinius, daineles, kartoti. Nusakyti pasakų, vaidinimų veikėjų balsų intonacijas ir jas pakartoti. Džiaugtis piešimo procesu. Kalbėtis apie draugo piešinį, šokį, pagirti, kad buvo gražu. Grožėtis gamta, pastebėti spalvų ir formų, garsų darną ir įvairumą. Žiūrint vaidinimą, atkreipti dėmesį į veikėjų elgesio, judėjimo, intonacijų ypatybes, jas įvardinti. Elementariai aiškintis, kuo skiriasi dailės kūrinys, fotografija, kinas. Išsakyti savo nuomonę, kodėl patiko ar nepatiko matytas šokis. Sutelkti dėmesį ir sekti jį sudominusį vaidinimą ar filmuką. Gėrėtis savo menine kūryba, pasakyti, kas pasisekė, užrašyti savo vardą, norėti juos eksponuoti, rodyti kitiems. Reikšti nuomonę apie grupės aplinkos estetiką. Saugoti ir puoselėti gamtos grožį, noriai tvarkytis, puošti grupės aplinką. Gėrėtis ir palankiai vertinti tinkamą bendraamžių elgesį. Mėgdžioti gražaus elgesio pavyzdžius.</p>

MENINĖ RAIŠKA

Vertybinė nuostata: . Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Esminis gebėjimas: Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.

PASIEKIMAS

1 – 3 žingsnelis	3 – 4 žingsnelis	4 – 5 žingsnelis	5 – 6 žingsnelis
<p>Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškingą mimiką, suklusdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, judėdamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais.</p> <p>Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu.</p> <p>Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepinėja, spaudinėja palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių kryptų linijų brėžius, dėmes). Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas apžiūrinėja, ragauja, varto.</p>	<p>Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokaličius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką.</p> <p>Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais.</p> <p>Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus.</p> <p>Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką.</p> <p>Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas.</p>	<p>Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja.</p> <p>Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius.</p> <p>Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą.</p> <p>Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms.</p> <p>Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis.</p> <p>Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis.</p>	<p>Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių. Įvardija kūrinių nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus.</p> <p>Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja.</p> <p>Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas.</p> <p>Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką.</p> <p>Vaizdus papildo grafiniiais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais).</p> <p>Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Suklūsta girdėdamas muziką bei aplinkos garsus. Klausosi vaikiškų dainelių. Vaikas balsu imituoja aplinkos garsus. Suaugusiam skaitant pasaką, vaikas parodo, kaip šuniukas amsi, kiškutis striksi. Kalba žaisliniu telefonu,</p>	<p>Dainuoja trumpas, nesudėtingas dainas, žaidžia muzikinius žaidimus, eina rateliu, tekstą imituoja judesiais. Paprašytas greitai eiti, lėtai atsitūpti, aukštai pašokti ir apsidairyti. Šiuos judesius atlieka savo pasirinkta tvarka. Atsineša ir susideda</p>	<p>Klausosi vokalinės instrumentinės muzikos įrašų, pasakoja, kokia ji buvo, kokius instrumentus girdėjo. Dainuoja išraiškingai, mimika, kūno judesiais imituodamas dainuojamos dainos tekstą. Tyrinėja vaikiškus</p>	<p>Klausosi įvairių stilių muzikos kūrinių. Dainuoja sudėtingesnio ritmo melodijas. Muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas. Šoka ratelius. Sujungia judesius, naudojant be konkrečios istorijos. Vaidindamas,</p>
--	---	---	--

<p>ar naudodamas kitą daiktą: pasakoja, atsako, klausia.</p> <p>Eksperimentuoja su dažais. Tapydamas staiga vienoje vietoje ima tepti įvairių spalvų dažus.</p>	<p>reikalingus kirpyklai daiktus, žaislus ir įsirengia kirpyklą.</p> <p>Komentuoja kylančias asociacijas atradus apskritimo ir iš jo išeinančių linijų piešimo variantus.</p>	<p>muzikos instrumentus, jų skambėjimą.</p> <p>Šoka sukamuosius ratelius. Aptarę su auklėtoja įvairius galimus judesių jungimo variantus, šoka pagal muziką arba be muzikos.</p> <p>Vaidindami, sukuria savo pabaigą. Stebi, kaip kiti domisi jo vaidinimu.</p> <p>Piešia išryškindamas reikšmingas detales.</p> <p>Kuria siužetus iš įvairios medžiagos. Konstruoja erdvines figūras.</p>	<p>pavaizduoja įvairius personažus, naudodami aplinkoje esančius daiktus.</p> <p>Sumanę vaizduoti kokį įvykį, ilgai tariasi, renkasi įvairias priemones, bendradarbiauja.</p> <p>Kuria erdvines, mobilias kompozicijas.</p>
---	---	--	---

UGDYMO GAIRĖS	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>Bandyti eksperimentuoti muzikos garsais (pvz., barškinti barškutį).</p> <p>Džiaugtis naujais gebėjimais išgauti garsus balsu (čėpsėti lūpomis, kvykėti, tyčia cypauti) bei skleisti garsus, imituojančius gyvūnus.</p> <p>Dainuoti su vaikais trumpas, nesudėtingas, pasikartojančio teksto daineles, niūniuoti.</p> <p>Parinkti įvairios muzikos ar garsų, skatinant vaikus judėti- klasikinę, gamtos garsus, tylą.</p> <p>Judant su vaikais išgauti kūno perkusijos garsus (plekšnoti per šlaunis, pilvą, skruostus, barbenti pirštais į grindis ir pan.)</p> <p>Balsu imituoti aplinkos garsus (pvz., mašinos, traukinio, durų skambučio, gyvūno ar kt.).</p> <p>Suaugusiajam sekant pasakėlę, rodyti, kaip šuniukas amsi, kiškutis striksi.</p> <p>Skatinti kalbėti žaisliniu telefonu arba naudojant kitą daiktą: pasakoja, paklausia, atsako.</p> <p>Minkštomis kreidelėmis taškuoti, keverzoti linijas, vieną po kito sparčiai pribraukant popieriaus lapus.</p> <p>Eksperimentuoti tapymą kempine: pradžioje braukyti lyg teptuku, po to nudžiunga, atradęs, kad baksnojant pasidaro daug dėmių.</p> <p>Spaudinėti, suploti molį, atgnybti gabalėlius ir juos jungti vieną prie kito.</p>	<p>Klausytis muzikos ir gamtos garsų. Klausydamas garsios muzikos garsiai trepsėti, tylios – tyliai tipenti.</p> <p>Dainuoti lietuvių liaudies ir autorines dainas bei imituoti jas judesiais. Dainuoti garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau.</p> <p>Eiti ratelius, žaisti muzikinius žaidimus.</p> <p>Ritmiškai pritarti suaugusiojo grojimui.</p> <p>Žaisti vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus.</p> <p>Piešti linijas ant smėlio, sniege.</p> <p>Šokti sukamuosius ratelius.</p> <p>Karpyti, lankstyti, pinti, austi iš popieriaus juostelių, šiaudelių ir kt.</p> <p>Konstruoti erdvines figūras iš popieriaus, papjė mašė, gamtinių medžiagų, antrinių žaliavų (buteliukų, dėžučių).</p> <p>Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groti 2–3 garsų melodijas, lietuvių liaudies dainas.</p> <p>Piešiant kurti fantastines istorijas.</p> <p>Kurti istoriją, žiūrėdami į savo dailės kūrinių.</p> <p>Įvairių spalvų popierinius skritulius kirpti ratuku, išgaunant spirales.</p> <p>Kurti „gražius vaizdus“ ant šviesos stalo ar grafoprojektoriaus. Žaisti kompiuterinės grafikos programa (Paint, Paintbrush ir kt.), bandyti piešti įvairių spalvų linijomis, lieti dėmes, keisti spalvas, visiems savo kūrinių rodyti ekrane.</p>

MOKĖJIMAS MOKYTIS

Vertybinė nuostata: Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.

Esminis gebėjimas: Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.

PASIEKIMAS

1 – 3 žingsnelis	3 – 4 žingsnelis	4 – 5 žingsnelis	5 – 6 žingsnelis
<p>Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebi ką nors ir susitapatina su juo, mėgdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą.</p> <p>Pradeda tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais.</p> <p>Nori naujų išpūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais – juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus.</p> <p>Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. Stebi, mėgdžioja, klausia.</p>	<p>Pasako, parodo, ką nori išmolti.</p> <p>Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius.</p> <p>Pasako, ką veikė ir ką išmoko.</p> <p>Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato.</p> <p>Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando.</p> <p>Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus.</p> <p>Džiaugiasi tuo, ką išmoko.</p>	<p>Norėdami ką nors išmolti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja.</p> <p>Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitiksina.</p> <p>Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...</p>	<p>Kalba apie tai, ką norėtų išmolti, ką darys, kad išmokytų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju.</p> <p>Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose.</p> <p>Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti.</p> <p>Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.</p>

Vaikų veiksenos

<p>Juda spontaniškai ir turėdami tikslą ką nors pasiekti, pajudinti, pabandyti.</p> <p>Daro tai, ką mato darančius suaugusius ar vyresnius vaikus.</p> <p>Žino, kad paspaudus dėžutės dangtelį, iššoka varlytė.</p>	<p>Klausi, kaip ir kodėl kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando.</p> <p>Sugalvoja ir žaidžia siužetus su žaislais, kviečia aplinkinius pažaisti kartu.</p> <p>Jeigu kas nepavyko, prašo suaugusio pagalbos.</p> <p>Stebi ką daro kiti ir stengiasi pakartoti.</p>	<p>Pasako, ko nori išmolti. Įsitraukia į mokymąsi žaisdami, konstruodami, piešdami, lipdydami, pilstydami, grupuodami daiktus.</p> <p>Suaugusiems ar kitiems vaikams aiškina, ką norėjo padaryti, ką padarė, ką darys toliau.</p> <p>Kalba apie tai, kas gali atsitikti, jeigu pasirinks vienokią ar kitokią veiklą.</p>	<p>Vaikas pasako, kad nori išmolti rašyti, skaityti, skaičiuoti, išsiaiškinti, tyrinėti aplinką.</p> <p>Klausinėja suaugusių, kas, kaip, kodėl vyksta, bando savarankiškai ieškoti atsakymų. Noriai žaidžia stalo žaidimus, mėgsta klausyti skaitomų knygų, patys mielai varto, suranda atsakymus.</p> <p>Savarankiškai ieško sprendimų, jei nesiseka, kreipiasi į suaugusį.</p>
---	--	--	--

UGDYMO GAIRĖS

Ankstyvasis amžius	Ikmokyklinis amžius
<p>Pripažinti, kad viskas, kas vyksta, gali būti naudinga žaidimui ir mokymuisi.</p> <p>Pastebėti vaikų ketinimus, juos įvardyti. Jei reikia, padėti įgyvendinti.</p> <p>Duoti tokių žaislų, kurie skatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kuriais galima manipuliuoti.</p> <p>Leisti žaisti ir mokytis individualiu tempu. Į individualias pastangas žiūrėti pozityviai, skatinti.</p> <p>Žaislus ar žaidimui tinkamus daiktus parinkti taip, kad būtų lengva veikti ar keltų iššūkį.</p> <p>Judant spontaniškai ir turint tikslą ką nors pasiekti, pajudinti, pabandyti.</p> <p>Pastebėję suaugusiuosius, vyresnius ar bendraamžius vaikus ką nors darant, pačiam bandyti daryti taip pat.</p> <p>Klausti: „Kas čia?“ „Kur?“, prašyti parodyti.</p> <p>Daug kartų kartoti veiksmą, kad sulauktų rezultatų.</p> <p>Klausti, kaip ir kodėl kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebėti, bandyti, pvz., pastato bokštą iš kaladėlių, jį sugriauna ir žiūri, kas įvyksta.</p> <p>Sugalvoti ir žaisti siužetus su žaislais, kviesti aplinkinius pažaisiti kartu parduotuvę ar daktarą, mėgdžioti suaugusiojo kalbą, veiksmus, žaidimą kartoti keletą kartų, sugalvoti naujų veikėjų, veiksmų.</p> <p>Imtis įvairių suaugusiųjų darbų, padėti tvarkyti, valyti, padengti stalą.</p>	<p>Atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, ką nors išbandyti, pažinti, ir sukurti sąlygas vaikui mokytis, tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu.</p> <p>Žaisti ir stengtis įtraukti kitus į vis sudėtingesnio siužeto žaidimus.</p> <p>Stebėti, kaip tai daro kiti ir stengtis pakartoti.</p> <p>Pasakoti, kad su muzikos mokytoja dainavo ir išmoko padainuoti dainelę.</p> <p>Pasakyti, ko nori išmokti, pvz., nupiešti žmogų, gyvūną, drąsiai klausti suaugusiųjų, pasako, ko nemoka nupiešti.</p> <p>Įsitraukti į mokymąsi žaisdami, konstruodami, piešdami, lipdydami, pilstydami, grupuodami daiktus.</p> <p>Suaugusiesiems ir kitiems vaikams aiškinti, ką norėjo padaryti, ką padarė, ką darys toliau.</p> <p>Kalbėti apie tai, kas gali atsitikti, jeigu pasirinks vienokią ar kitokią veiklą, pvz., jeigu iš didesnio indo pils vandenį į mažesnę, jeigu gatvę pereis ne per perėją.</p> <p>Pasakyti, kad nori išmokti rašyti, skaityti, skaičiuoti, išsiaiškinti, tyrinėti aplinką.</p> <p>Klausinėti suaugusiųjų, kas, kaip, kodėl vyksta, savarankiškai bandyti ieškoti atsakymų.</p> <p>Žaisti įvairius tinkamus jo amžiui stalo ir kompiuterinius žaidimus, klausytis skaitomų knygų, jas vartyti, rasti atsakymus į iškilusius klausimus.</p> <p>Savarankiškai ieškoti sprendimų, o pagalbos į suaugusiuosius kreiptis tik tada, kai pats negali išspręsti.</p> <p>Supažinti su enciklopedijomis.</p> <p>Kalbėtis su vaikais ne tik apie tai, ką jie išmoko ar mokysis, bet apie tai, kaip tai galima padaryti.</p>

6. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Ugdymo pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos siekimas ir jos panaudojimas, nustatant vaikų daromą pažangą, koreguojant, tobulinant pedagogo darbo būdus ir metodus. Nuolatinis ir sistemingas vertinimas padeda auklėtojai išvelgti vaiko galimybes, nustatyti problemas ir spragas, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymą. Ugdymo pasiekimų vertinimas grindžiamas šiuolaikine mokymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, individualiais vaiko poreikiais, atitinka ugdymo(-si) tikslus.

Ugdymosi pasiekimų vertinimo tikslas – padėti vaikui sėkmingai ugdyti, bręsti kaip asmenybei, kaupti informaciją apie kiekvieno pasiekimus ir daromą pažangą, kad būtų galima koreguoti ugdymo procesą, priimti pagrįstus sprendimus, sudaryti sąlygas tėvams tapti lygiaverčiais vertinimo partneriais, be to gauti grįžtamosios informacijos, kuri padėtų įvertinti auklėtojų bei lopšelio – darželio darbo sėkmę.

Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo uždaviniai – padėti auklėtojai išvelgti vaiko ugdymo(-si) galimybes, pasiekimų lygmenį, nustatyti spragas ir problemas. Planuojant ugdymo procesą, pasirinkti tinkamiausią turinį, formas, būdus, metodus, individualizuoti ugdymą, suteikti tėvams informaciją apie vaiko ugdymą(-si), stiprinti ryšius tarp vaiko, tėvų ir įstaigos, nustatyti lopšelio – darželio ugdymo kokybę.

Vertinimas bendradarbiaujant. Auklėtoja planuoja individualius susitikimus su tėvais jiems patogiu laiku ir aptaria vaiko pažangą, gebėjimus. Taip pat ji vykdo švietėjišką veiklą, išsiaiškina tėvų požiūrį į vaiko pasiekimų vertinimą.

Svarbiausi vaiko ugdymo pasiekimų vertinimo principai:

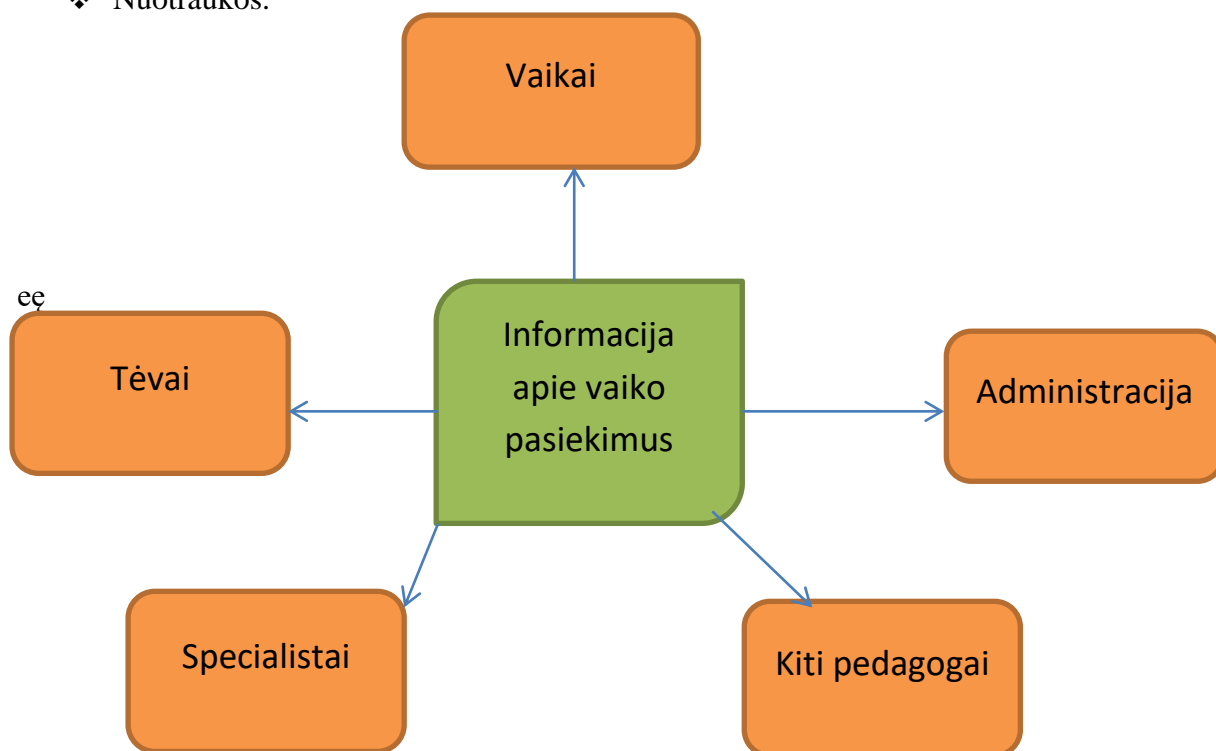
- ❖ Vertinimas grindžiamas šiuolaikine ugdymo ir ugdymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, vaiko poreikiais, individualiomis galiomis, gebėjimais.
- ❖ Vaiko pasiekimai ir pažanga stebimi ir fiksuojami pagal ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą, kuriame išdėstyta aštuoniolika vaiko ugdymosi pasiekimų sričių su esminėmis nuostatomis ir gebėjimais, kurias vaikas įgyja iki šešerių metų.

Vaiko pasiekimai vertinami du kartus per metus: spalio ir balandžio mėnesiais. Vaikų pasiekimus vertinti padeda meninio ugdymo pedagogė, logopedė, tėveliai.

Pasiekimai vertinami atsižvelgiant į vaikų amžių. Atėjus vaikui į ikimokyklinę įstaigą, įvertinama vaiko pažanga ir **vertinimo forma** įsegama į „Vaiko aplanką“.

Be vaiko pasiekimų vertinimo formos į vaiko aplanką fiksuojama visa informacija apie vaiką iš tėvų (globėjų), kitų pedagogų, specialistų. Taip pat aplanke fiksuojami:

- ❖ Vaiko realios veiklos, elgsenos stebėjimai.
- ❖ Vaiko veiklos rezultatai (darbeliai).
- ❖ Pokalbiai su vaiku, tėvais.
- ❖ Vaikų mintys.
- ❖ Specialistų komentarai.
- ❖ Nuotraukos.

2 pav. Informacijos gavėjų žemėlapis
Ugdytinio stebėjimas

Vaiko vardas..... Amžius.....

Ugdymo sritis	Kokie ženklai rodo? Vaiko veiklos, kalbos, elgsenos pavyzdžiai	Žingsnis	Komentaras
1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai			
2. Fizinis aktyvumas			
3. Emocijų suvokimas ir raiška			
4. Savireguliacija ir savigarba			
5. Savivoka ir savigarba			
6. Santykiai su suaugusiais			
7. Santykiai su bendraamžiais			
8. Sakytinė kalba			
9. Rašytinė kalba			
10. Aplinkos pažinimas			
11. Skaičiavimas ir matematika			
12. Meninė raiška			
13. Estetinis suvokimas			
14. Iniciatyvumas ir atkaklumas			
15. Tyrinėjimas			
16. Problemų sprendimas			
17. Kūrybiškumas			
18. Mokėjimas mokytis			

7. NAUDOTA LITERATŪRA. ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas: tėvams, globėjams, pedagogams: vaikas iki trejų metų, sud. O. Monkevičienė, Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
2. „Augi(ni)mo psichologija“, E. Čekuolienė, Alma Littera, Vilnius, 2015.
3. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvensenos įgūdžių ugdymo programa“, Vilnius, Leidybos centras, 1997.
4. „Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki 3 metų“, Vilnius, Lietus, 2001.
5. „Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti“, Vilnius, švietimo aprūpinimo centras, 2006.
6. „Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras. 2015.
7. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“, Vilnius, Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
8. „Kūrybiškumas vaikų darželyje“, Becker – Textor Ingeborg, Vilnius, Presvika, 2001.
9. „Lietuvos ikimokyklinukų fizinis ugdymas“ Kaunas, Šviesa, 1993.
10. Lietuvių liaudies rateliai, žaidimai, šokiai, sud. A. Kirvaitienė, Vilnius: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1998.
11. Maceina A., Tautinis auklėjimas, Kaunas: Šviesa, 1991
12. „3 – 6 metų vaiko raida. Psichologijos pagrindai ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdytojams“, Hille K., Evanschitzky P., Bauer A., Vilnius, 2015.
13. „Muzikos ir dailės sąsajos vaidmuo ugdant kūrybingumo kompetenciją“, J. Želentienė, N. Ganusauskienė, Žvirblių takas, 2007 – 1.
14. Narkevičienė B., Gabūs vaikai: iššūkiai ir galimybės, Kaunas: Technologija, 2007.
15. „Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa“, Vilnius: Minklės leidykla, 2001.
16. „Protinio vaikų brandinimo programa“, B. Grigaitė, Kaunas, VDU leidykla, 1996.
17. „Stebėjimas ir refleksija vaikystėje“. Szarkowicz D. – Thomson Social Science Press, 2011.
18. „Tėvai vaikams – vaikai tėvams“, S. Burvytė, 2016.
19. „Vaikų sveikatos ugdymas. Pedagoginiai aspektai“, Vilnius, Lietuvos sporto informacijos centras, 1999.
20. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos respublikos įstatymu Nr. I – 983.
21. <http://www.teaching2and3yearolds.com>
22. www.tavovaikas.lt
23. www.ikimokyklinis.lt
24. www.ugdykim.lt
25. www.communityplaythings.com
26. www.mamoszurnalas.lt